

Svenska företag visar vägen

Anna Jonsson menar att universiteten har mycket att lära av toppbolag

AVBROTT NEGATIVT

**Dolda mönster
gynnar män**

SID 4

ALLTMER PÅ ENGELSKA

**Svensk debatt
marginaliseras**

SID 14

DE FLYR ETT LAND I KRIG

**Syriskt forskarpar
får fristad vid GU**

SID 24

Forskning och utbildning måste hänga samman

SVERIGES UNIVERSITET och högskolor ska bedriva forskning och utbildning. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning. Så säger högskolelagen och det är också så vi uttrycker det i vår vision. Att högre utbildning ska vara forskningsanknuten handlar om att ge våra studenter en högkvalitativ utbildning som uppmuntrar kreativitet och ett kritiskt förhållningssätt. Därigenom läggs också grunden för samhällets behov av kompetens och en långsiktigt hållbar utveckling.

Men forskningsanknytning är i realiteten inte alltid så lätt att leva upp till. Ett viktigt skäl är högskolesystemets meriteringsvägar för lärare. Det är forskningsmeriterna som dominerar vid professorstillsättningarna. Det är därför naturligt att det för den enskilda forskaren blir en stark drivkraft att ägna mesta möjliga tid åt forskningen, för att kunna meritera sig och få genomslag i konkurrensen om externa forskningsanslag. Eftersom det åligger lärare på universitet och högskolor att bedriva både forskning och utbildning är detta ett problem.

RÅDANDE KRITERIER för meritering har lett till att vi i Sverige idag har en situation där man "köper sig fri" från undervisning. Det skickar ytterligare signaler om att utbildning värderas lägre än forskning och inget som nödvändigtvis gynnar karriären. Här skiljer sig Sverige från till exempel USA där universitetsanställda lärare ser det som självklart att delta i utbildningen på alla nivåer. Jag besökte nyligen Boston för att studera stadens life science-kluster och kunde med egna ögon bevittna hur viktiga studenterna och utbildningen anses vara för arbetet inom akademien. Alla forskare vid de forskningsinstitut jag besökte hade sina tjänster på ett universitet och undervisade på alla nivåer.

Situationen i Sverige där lärosätena får sina statliga medel uppdelade i två anslag med separata återrapporteringskrav – ett för forskning och ett för utbildning – försvårar

FOTO: JOHAN WINGBORG

för att forskning och utbildning ska kunna ske i nära samverkan. Från universitets- och högskolesektorn har vi därför framfört önskemål till regeringen om att nuvarande uppdelning tas bort. I stället föreslår vi ett anslag eller åtminstone att nu gällande principer med två separata anslag tillåter att det över tid kan ske förskjutningar åt det ena eller andra hållet beroende på de behov som uppstår. Det skulle ge bättre förutsättningar att finansiera och därmed ta ansvar för en högre utbildning på vetenskaplig grund.

JAG SER NU FRAM emot att regeringen tar sitt ansvar för att högre utbildning ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och gör om den tudelade statliga resurstilldelningen till ETT anslag. Att forskning och högre utbildning måste hänga ihop är inte bara en kvalitetsfråga för varje enskilt universitet eller högskola. Det handlar om Sveriges möjligheter att konkurrera om kunskap och kompetens.

PAM FREDMAN

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

April 2014

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Helena Svensson

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA
6000 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år
Nästa nummer utkommer 13 maj 2014

MANUSSTOPP
25 april 2014

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till Ingalill Allvin,
inga-lill.allvin@gu.se

OMSLAG
Anna Jonsson, docent i företagsekonomi
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI
Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Fördela anslaget på annat sätt!

NYHETER

4 Männen har förstått hur man gör karriär.

6 Att GU har högre OH än andra lärosäten är en myt.

7 Trenden med färre naturvetenskapliga doktorander når bottenrekord.

8 Åsikterna går isär om pedagogisk karriärväg och pedagogisk akademi.

9 GU når sina hållbarhetsmål men fortfarande flyger medarbetare till Stockholm.

10 Enkät på gång om institutionerna på Sahlgremska akademien.

11 Ny databas ska hålla koll på forskningens infrastruktur.

12 Ny IT-chef vill inte krångla till det.

TEMA: AVHANDLINGAR

14 Allt fler avhandlingar skrivs på engelska - är det enbart positivt?

PROFILEN

18 Anna Jonsson tycker att universiteten har mycket att lära av världsledande svenska företag.

SAMTAL MED FORSKARE

22 Kreativitet är inte så mystiskt som många tror, menar psykolog Sven Hemlin.

REPORTAGE

24 Från krigets Aleppo till lugna Göteborg.

26 Sam Dupont om det bästa yrket i världen.

27 Elisabeth Belgrano bejakar sina sinnen när hon forskar.

28 Tio års arbete bakom praktverk om nyttoväxter i hela världen.

DEBATT

30 Studievägledare rasar över nedmonteringen av det centrala stödet.

31 Vad är egentligen nyttan med kommunikationsstrategin? undrar Andrea Castro.

32 GU kan rädda GOArt om viljan finns!

33 Vad är en effektiv administration?

18

Mer ordning och reda

Anna Jonsson vill att universitetet tar bättre hand om unga forskare efter disputationen.

12

IT-chefen fick fria händer

Sören Ehrnberg vill flytta fram IT-enhetens positioner.

24

Forskarpar på flykt

De sörjer ett oersättligt kulturarv som bombats sönder.

27

När alla sinnen är med

Elisabeth Belgrano om kreativitet i konstnärlig forskning.

28

1 200 sidor om nyttoväxter

Tio års kartläggning bakom nytt praktverk.

Oroas inte av globish

Rhonwen Bowen lär ut akademisk engelska.

14

Redaktionen: Internationella protester mot nedläggningen

I FÖRRA NUMRET skrev vi om att orgelverksamheten GOArt riskerar att läggas ner eftersom Konstnärliga fakulteten upphör med sitt strategiska stöd från och med 2015. Dessutom hade vi en artikel om GU:s rekordstora överskott inom utbildning och forskning. Läsaren kunde kanske få uppfattningen att vi på redaktionen hade en dold agenda. Det hade vi inte. Det är naturligtvis inte så enkelt att det finns en stor summa rörliga medel att fördela hur som helst. Men vårt intryck är att GOArt är offer för ett

systemfel och att det inte är rimligt att en fakultet med små forskningsmedel ska bära hela kostnaden för ett internationellt framstående centrum som satt GU på världskartan.

NU BÖRJAR PROTESTERNA komma in. I dagarna ställdes ett brev, undertecknat av 127 internationella organister och forskare, till rektor och styrelseordföranden. I brevet beskriver Kerala J. Snyder, professor emerita i musikologi vid Eastman School of Music, New York, samt hedersdoktor vid

Göteborgs universitet, hur chockerad hon blev över beskedet att Göteborgs universitet planerar lägga ner GOArt, världens enda internationella orgelforskningscentrum.

Också påven är upprörd. Kanske inte han personligen, men det påvliga institutet för sakral musik (Pontificio istituto ambrosiano di musica sacra), beläget i Milano, har hört av sig. De har just startat en ny utbildning inom orgelteknologi och hade hoppats på ett samarbete med GOArt. Nu nås de av den nedslående nyheten att cen-

trumet hotas av nedläggning. Också i denna tidning finns två insändare om GOArt:s framtid.

I DETTA NUMMER uppmärksammar vi särskilt avhandlingarnas språk. Vi har gått igenom alla avhandlingar de senaste åren och trenden med alltmer engelska håller i sig, men det är stora skillnader mellan vetenskapsområden. Men om den anglosaxiska dominansen ökar, hur påverkar det vår världsbild och den svenska debatten?

Yngre män är mer aktiva

Trots att männen inom biologi och miljövetenskap tar ut lika mycket föräldraledighet som kvinnorna innebär inte detta att de tappar fart. Tvärtom.

Förklaringen? En ny studie visar på dolda, kulturella mönster som man faktiskt kan göra något åt, menar prefekt Ingela Dahllöf och psykolog Olle Persson.

PÅ SENARE TID har det kommit flera studier som bekräftar att män publicerar mer än kvinnor inom främst naturvetenskap och medicin. När institutionen för biologi och miljövetenskap undersökte om det var någon skillnad mellan yngre disputerade män och kvinnor visade det sig att män publicerade 3,5 gånger fler artiklar.

– Det är en stor skillnad mellan hur mycket yngre män och kvinnor publicerar men om det är en sann bild av könsskillnader för forskare i den yngre delen av

karriären, då har vi ett allvarligt problem att ta itu med, säger Ingela Dahllöf som är prefekt och ordförande i institutionens likabehandlingsgrupp.

Därefter gick likabehandlingsgruppen vidare med en större studie, *Publicering och kön – jämlikhet i den akademiska karriären*, där tre institutioner valdes ut, förutom biologi och miljövetenskap även odontologi och kost- och idrottsvetenskap. I november gick webbenkäten ut till all disputerad personal vid de tre institutionerna. Störst gensvar

var det på biologi och miljövetenskap, där 7 av 10 svarade på enkäten.

– Det vi ville ta reda på var om avbrott i tidig karriär stoppar kvinnorna eller om det beror på att kvinnor har fler uppgifter som inte har med forskning att göra. Vi ville också kontrollera om resultaten från den första undersökningen stämde och försöka luska i orsakerna. Men också se vad vi kan göra för att komma tillrätta med problemet.

Resultatet visar att män inom biologi och odontologi publicerar mer än kvinnor. Män har generellt en högre akademisk titel och kvinnor har i större utsträckning haft kvinnliga handledare. I undersökningen har man även tittat på hur det ser ut i tidig karriär, vilket definieras som akademisk tid, kortare än 12 år.

Ingela Dahllöf

Det är extra tydligt inom biologi och miljövetenskap att män med lägre akademisk ålder publicerar betydligt mer än kvinnor.

- KVINNORNA KOMMER visserligen igen senare under karriären, men det är förödande om så många av någon anledning sorteras bort och inte får en chans att gå vidare.

Inte helt överraskande är olika typer av avbrott, som föräldraledighet, vabb och sjukdom, negativt för karriären. Men trots att män och kvinnor på biologi och miljövetenskap tar ut lika mycket föräldraledighet (männen tar ut kortare perioder), så verkar det inte hindra killarnas karriär.

Yngre män är mer aktiva på alla plan. De handleder fler doktorander, är oftare inblandade i publikationer, är ute på fler

»Männen fattar galoppen, de vet vad som krävs för att lyckas. De visar framfötterna.«

OLLE PERSSON

ILLUSTRATION: KRISTINA EDGREN NYBORG

på alla plan

konferenser och sitter oftare i vetenskapliga kommittéer eller organ.

– Det stämmer med tidigare erfarenheter, att avbrott av olika skäl gör att man tappar fart, säger psykolog Olle Persson som hjälpt till att formulera enkäten och analysera materialet.

Det som överraskar honom är att mönstret grundläggs tidigt. Kvinnor hamnar på efterkälken redan från början och det beror inte bara på att de är borta längre perioder.

- ATT VARA AKTIV lönar sig. Att undervisa, forska, publicera i högt rankande tidskrifter, sitta i olika akademiska fora eller forskningsråd. All aktivitet verkar summera i en högre grad av publicering. Männen fattar galoppen, de vet vad som krävs

för att lyckas. De visar framfötterna.

En annan slutsats är att handledarens kön spelar roll.

– Män är duktiga på att handleda män men uppenbarligen inte lika duktiga på att handleda kvinnor. Både män och kvinnor som har haft kvinnliga handledare producerar mindre, även om enkäturvalet är ganska litet i just den här gruppen, påpekar Ingela Dahllöf.

Men att undervisning skulle vara dåligt för karriären finns det inget som tyder på.

– Det visar inte vår undersökning, fortsätter hon. Män undervisar något mer än kvinnor och det är meriterande, även om det inte är lika viktigt som att vara handledare eller att sitta i olika vetenskapliga organ.

Ingela Dahllöf tror att det

handlar om dolda beteenden och kulturmönster, vilket också bekräftas av rapporten *Jämställda fakulteter?* som fick stor uppmärksamhet när den kom 2012.

Den här undersökningen visar alltså att kvinnor har en annan roll på jobbet redan i tidig akademisk ålder. Men är det enbart ett naturvetenskapligt problem?

– Det är möjligt, men det vet vi inte. När vi presenterade resultatet för vår personal tog många män illa vid sig och undrade vad de gör för fel. Men hur ändrar man dolda kulturella mönster som helt säkert är fullständigt omedvetna? Det gäller både män och kvinnor. Vi upplever inte att det finns problem med könsdiskriminering på vår institution. Jag har inga patentlösningar men jag tror att vi måste göra handledarskap och mentorskap mer professionellt och öka medvetenheten hos både yngre och seniora forskare. Vad för slags vetenskaplig uppfostran ger vi och hur behandlar vi yngre forskare? Hur skapar vi en god karriärutveckling för alla unga forskare?

INSTITUTIONEN SKA nu ta fram en handlingsplan. En konkret åtgärd är att ge extra tid för att komma igång efter en längre frånvaro. Ingela Dahllöf vill också gå vidare och söka pengar för att göra en större jämförande studie tillsammans med genusvetare, psykologer och sociologer.

– Det är svårt att hitta på egna lösningar. Ett sätt är att visa på goda exempel som säkert finns på andra ställen och ta vara på det som fungerar. Men lika viktigt är det att prata om det och att som chef sätta fokus på frågorna.

På institutionen för odontologi var det färre som svarade på enkäten, 53 procent.

– Männen publicerar generellt mer. Bland kvinnorna är publiceringen ganska likartad oavsett akademisk ålder. Männen har fler akademiska uppdrag, har i högre utsträckning haft manliga handledare och är själva oftare huvud- eller bihandledare för doktorander, säger prefekt Annika Ekestubbe.

ATT VARA HANDELDARE för doktorander verkar ha en positiv effekt på karriären, menar hon.

– Att ge yngre kvinnor möjlighet att vara handledare skulle sannolikt ha en positiv inverkan på publiceringsgrad och övrig akademisk meritering.

Olle Persson skulle vilja pröva idén att ordna en gemensam utbildning för handledare av

doktorander från olika ämnen och fakulteter.

– Där skulle man kunna problematisera hur man ser på professionen och vilket ansvar man har som handledare att socialisera in sina doktorander i denna profession. Då skulle man kanske kunna fånga upp de kulturella mönster och normer som finns i olika miljöer och som kan tänkas påverka den vetenskapliga produktionen.

PÅ INSTITUTIONEN för kost- och idrottsvetenskap var det bara 30 procent som svarade på enkäten. Det finns inget i det materialet som tyder på att pedagogerna har liknande problem.

Olle Persson pekar på att skillnaden i publicering mellan män och kvinnor med låg akademisk ålder inte behöver vara en jämställdhetsfråga.

– Skillnaden kan inte enbart förklaras med systematisk diskriminering. Varför skulle annars män och kvinnor med hög akademisk ålder vara lika produktiva om det vore så att kvinnor systematiskt får sämre villkor än män? En tanke som borde undersökas närmare och i en större studie är om det händer något i början av den akademiska professionen som skiljer sig mellan män och kvinnor. Jag tror att det kan finnas olika föreställningar om professionen. Vi kan vara något på spåret här, tror Olle Persson.

ALLAN ERIKSSON

Annika Ekestubbe

Olle Persson

FAKTA

Enkäten *Publicering och kön – jämlikhet i den akademiska karriären* togs fram av en projektgrupp inom ramen för ledarskapsprogrammet CUP. I denna ingick Annika Ekestubbe från institutionen för odontologi, Catharina Tillman från Handelshögskolan, Ingela Dahllöf från institutionen för biologi och miljövetenskap och Peter Korp från institutionen för kost- och idrottsvetenskap.

Institutionen för biologi och miljövetenskap: 224 anställda. Antal professorer kvinnor/män: 10/24. Doktorander kvinnor/män: 44/45.

Institutionen för odontologi: 120 anställda. Antal professorer kvinnor/män: 2/11. Doktorander kvinnor/män: 47/27.

Institutionen för kost- och idrottsvetenskap: 63 anställda. Antal professorer kvinnor/män: 1/0. Doktorander kvinnor/män: 9/5. Projektgruppen har även några rekommendationer till universitetets ledning:

- Avveckla det kvinnliga professorsprogrammet och satsa istället på långsiktig karriärutveckling.
- Gå vidare med en mer omfattande studie, bland annat genom djupintervjuer. Ta fram goda exempel.
- Arbeta vidare med handledarskapet för doktorander.
- Utveckla samsyn om ledarskap inom forskning som bygger på samma värdegrund.

Inte dyrare än andra

»Vi måste fråga oss om det är rimligt att pressa de administrativa kostnaderna mer.« LARS NILSSON, ekonomidirektör

Har GU högre kostnader för administration än andra lärosäten?

Inte enligt den årliga kartläggning som SUHF sammanställer. Den visar att Göteborgs universitet lägger 24 procent på stödkostnader, utslaget på både utbildning och forskning. Därmed hamnar GU på en tiondeplats i landet, men skillnaderna mellan de stora universiteten är relativt små.

HUR MYCKET PENGAR som går till administrationen och andra stödfunktioner (till exempel biblioteket) varierar inte så mycket mellan de stora lärosätena. För GU:s del handlar det om ett genomsnitt på 24 procent, inom forskning är det 18,8 procent och inom utbildning 32,3 procent.

– Vi håller ställningarna ganska hyfsat. Det är inga större skillnader mellan de stora universiteten, utan det skiljer bara några få procentenheter. Inom forskning ligger vi relativt lågt, men utifrån en konkurrenssynpunkt har vi kanske något för hög overhead inom utbildning. Men vad är egentligen lagom? Det är omöjligt att svara på och är säkert mer känslomässigt betingat, säger ekonomidirektör Lars Nilsson.

Till grund för beräkningarna ligger den så kallade SUHF-modellen som gör det möjligt att jämföra gemensamma kostnader mellan alla lärosäten.

Kartläggningen visar att alla universitet och högskolor, med undantag av Karolinska Institutet, har över 20 procent stödkostnader. Nästan alla högskolor ligger på långt över 30 procent.

MEN TROTS ATT Göteborgs universitet inte har högre kostnader än andra har GU:s styrelse tagit beslutet att på sikt minska de administrativa kostnaderna. Gemensamma förvaltningen ska minska sina kostnader med 1 procentenhet fram till 2016 (maximalt 6,1 procent). Det beslutet bygger i sin tur på omorganisationsarbetet *GU-förnyas* där det framgår att "kostnaderna för det administrativa stödet ska, när övergångskostnader och

engångseffekter är tagna, utgöra en minskad andel av GU:s totala kostnader".

Men än så länge finns det inget som tyder på att det har vänt.

Förra året ökade den totala administrationen med 0,1 procent (5 miljoner kronor), på

Gemensamma förvaltningen (GF) sina kostnader med 20 miljoner.

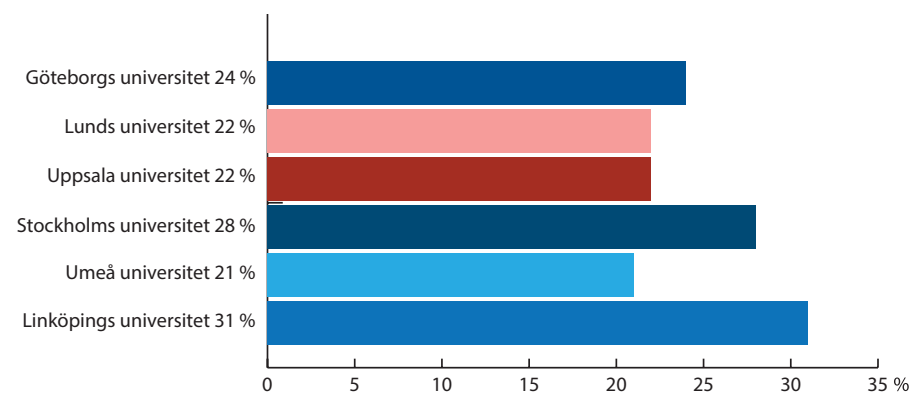
– I absoluta tal kommer GF att ha lika mycket pengar 2017 som 2014. Men för att klara det måste GF banta och effektivisera för att kompensera löne- och kostnadsökningar.

DESSUTOM VISAR kartläggningen hur mycket fakulteterna lägger på stödkostnader. Handelshögskolan har högst overhead, 35,5 procent. Sahlgrenska akademien har, inte helt överraskande, lägst andel, 22,5 procent. Det beror enligt

»Det är inga större skillnader mellan de stora universiteten utan skiljer bara några få procentenheter.«

Så mycket lägger de stora universiteten på stödkostnader (räknat på både utbildning och forskning)

SUHF, Sveriges universitets- och högskoleförbund, är ett "branschorgan" för lärosätena i Sverige.

institutionerna med 25 miljoner och på fakultetsnivån med 24 miljoner.

– Att administrationen ökade på institutionerna var väntat med tanke på den nya organisationen. Men det är ingen idé om vi minskar på central nivå om det leder till att administrationen ökar på andra nivåer.

Under samma år krympte

Lars Nilsson på att Handelshögskolan har byggt upp egna enheter, bland annat externa relationer, karriärservice och utlandsavdelning. Sahlgrenska akademien är den största fakulteten och har en förhållandevis hög andel forskning vilket förklarar den låga nivån.

– Det är en ren matematisk effekt. Ju större organisationen

är, desto lägre blir andelen kostnader.

En ny rapport från UK-ämbetet om hur lärare, forskare och doktorander använder sin arbetstid visar att GU:s lärar- och forskarkår lägger näst mest tid på administration vid sidan om forskning och undervisning. Dessutom pekar Hans Abenius utredning på att lärare och forskare får ägna alltmer tid åt administrativa småsysslor.

– Är vi på rätt väg? Om vi avprofessionaliserar det administrativa stödet till forskare och lärare får det konsekvenser. Jag tycker att man kan ifrågasätta om det är rimligt att hela tiden pressa de administrativa kostnaderna. Risken är att vi belastar våra lärare och forskare ännu mer. I så fall har vi inte vunnit något.

SAMTIDIGT PÅPEKAR Lars Nilsson att tempot i samhället har trappats upp och att kraven har ökat i takt med att organisationer slimmas. Dessutom driver den nya tekniken på, vilket innebär att alla nu för tiden får sköta digitala system, som egenrapporteringen.

– Vi är också duktiga på att fylla tomrum. Man får inte heller glömma bort att alla nya direktiv – exempelvis målet att öka antalet kvinnliga professorer och att ge alla doktorander lön från första dagen – leder till mer administration och krav på återrapportering.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA/ SUHF-MODELLEN

Det var Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) som utvecklade modellen som även kallas "full kostnadstäckning". Modellen infördes 2009. I grunden är det en redovisningsmodell för att mäta direkta och indirekta kostnader som ska vara enkel, rättvisande och transparent.

Sverige bäst i klassen

– Sverige ligger långt framme med sin redovisning. Det statliga finansieringssystemet håller god internationell standard.

FOTO: PRIVAT

DET MENAR OLLE HÄGGBOM, nationalekonom och före detta administrativ direktör vid Örebro universitet, och som numera är konsult inom universitets- och högskolesektorn. Han har studerat konsekvenserna av SUHF-modellen i Sverige och utomlands.

Enligt en rapport från European University Association (EUA), där man har granskat redovisningen av forskningsfinansieringen i 14 länder, hamnar Sverige i topp tillsammans med Storbritannien, Irland och Finland. Men det är ganska stora skillnader mellan länderna när det gäller förmågan att redovisa de fulla kostnaderna.

– **DET SOM PÅPEKAS** i rapporten är att underfinansieringen av forskning är ett internationellt problem. Redovisningen i många länder är outvecklad och man kan inte säga hur stora kostnader man egentligen har. Resultatet är att man tar emot pengar på usla villkor, vilket är en av orsakerna till att forskningen är i kris i flera europeiska länder.

EUA-rapporten pekar också på att det fortfarande finns stora brister i det europeiska finansieringssystemet. Det största problemet är att många finansörer inte kompenserar för indirekta kostnader.

– Då är det någon annan som får betala eller också tas pengarna från statliga anslag som egentligen ska gå till fri forskning. Det finns inga gratisluncher.

Olle Häggbom, som även har tittat närmare på det amerikanska finansieringssystemet, tycker att den svenska diskussionen är snäv och saknar ofta ett internationellt perspektiv.

– Att Sverige skulle ha högre overhead än andra länder är en missuppfattning. Man räknar på olika sätt vilket gör det svårt att jämföra procentsatser. Vi ligger på ungefär samma nivå som andra länder.

ELITUNIVERSITET I USA har ofta hög overhead, påpekar han. Där bestäms nivån på overhead av staten för varje lärosäte under en treårsperiod.

Att Sverige kommer väl ut i en internationell jämförelse tror Olle Häggbom beror på att det tidigt gjordes en nationell samordning under ledning av SUHF.

– Att ha ett jämförbart, transparent och rättvisande redovisningssystem är oerhört viktigt. Det ger en sann bild, då går det inte att gömma sig. Det är också ett incitament till att hela tiden förbättra sig. Att hushålla med allmänna medel måste ligga i varje universitets intresse.

ALLAN ERIKSSON

Allt färre doktorander

Antalet nyantagna doktorander vid Naturvetenskapliga fakulteten har gått ner under en följd av år. 2013 antogs endast 19 nya doktorander vilket är ett bottenrekord.

FÖR TIO ÅR SEDAN hade Naturvetenskapliga fakulteten cirka 320 doktorander, idag är antalet nere på cirka 250. Det är en tendens som finns i hela landet: från en kraftig tillväxt under 1990-talet med en höjdpunkt cirka 2000, har antalet doktorander gått ner.

– Någonstans finns en brytpunkt där forskningsmiljöerna blir lidande men det är osäkert var den ligger, förklarar prodekan Ola Wetterberg. Vissa ämnesområden drabbas hårdare än andra: somliga forskargrupper har inte kunnat anställa doktorander på flera år medan andra inte alls haft några problem.

EN FÖRKLARING kan vara ökade kostnader på grund av att alla nya doktorander sedan 1 januari 2013 har rätt till anställning.

Den tolkningen modifieras dock av att tendensen är liknande på Chalmers, förklarar Ola Wetterberg.

– De har anställt doktorander under ganska lång tid. Så även om anställningar förstas kostar mer än de utbildningsbidrag som fanns tidigare finns fler förklaringar till den nedgående trenden.

För att stimulera institutionerna har fakulteten beslutat att betala en fjärdedel av kostnaderna för åtta nyanställda doktorander under 2014.

– **DET ÄR KANSKE** ingen jättelik satsning men är ändå en signal om att fakultetsledningen tar utvecklingen på allvar. Samtidigt disputerar många doktorander i år som antagits genom tidigare strategiska satsningar, vilket förstås minskar antalet doktorander i systemet. Under våren kommer diskussioner att föras på alla fakultetsnivåer, inom fakultetsstyrelsen, prefektgruppen och i

Ola Wetterberg

olika beredningar, om vad vi kan göra mer.

Ytterligare ett skäl kan vara att fakultetens institutioner under några år satsat på postdoktorstjänster istället för doktorander.

sjunker långsiktigt får det flera konsekvenser. Att utbilda nästa generations forskare är ett grundläggande ansvar, och forskarutbildningen är i alla sina delar en naturlig och viktig del av verksamheten, påpekar Ola Wetterberg.

Göteborgs universitet antog som helhet 278 nya doktorander

Antalet nyantagna doktorander sedan 2003

»Någonstans finns en brytpunkt där forskningsmiljöerna blir lidande men det är osäkert var den ligger.«

OLA WETTERBERG

– Det är rimligt med tanke på att tillväxten av antalet doktorander varit större än antalet meriteringstjänster, vilket inte heller varit så bra, berättar Ola Wetterberg. Det går inte att säga att det ena är viktigare än det andra, vi måste ha ett rekryteringssystem som fungerar på alla nivåer.

Naturvetenskapliga fakulteten har heller inte något större överskott av oförbrukade medel att ta av.

– Nej, vi har varit bra på att använda våra pengar, även när det gäller externa medel.

Något problem att rekrytera doktorander till de tjänster som utlyses finns inte.

– Men om antagningstalen

2013 vilket är det lägsta antalet sedan 2009.

Förutom satsningar på forskarutbildningen har Naturvetenskapliga fakulteten startat ett brobyggprojekt tillsammans med Lärarutbildningsnämnden och kommunen med syfte att rekrytera fler lärare inom matematik och naturvetenskap.

– Det tror jag blir väldigt bra på sikt, förklarar Ola Wetterberg. Vi befinner oss i en ganska konstig situation där samhället högprioriterar teknik, medicin och naturvetenskap samtidigt som det är svårt att rekrytera ungdomar till flera av dessa områden.

EVA LUNDGREN

Universitetet delat om pedagogisk meritering

FOTO: JOHAN WINGBORG

Åsikterna om förslaget att skapa en pedagogisk karriärväg och pedagogisk akademi går isär. De traditionella vetenskapsområdena är ganska kritiska medan fakulteter som domineras av professionsutbildningar är mer positiva. Det visar GU Journalens genomgång av drygt 30 remissvar.

UNDER 2013 gav utbildningsnämnden i uppdrag till PIL-enheten att ta fram ett förslag om pedagogisk akademi och pedagogiska karriärvägar. Det är en av målsättningarna i Vision 2020. Sedan dess har förslaget utretts, reviderats och diskuteras i olika ledningsorgan, samt gått ut på remiss till fakulteter och institutioner.

I korthet föreslår utbildningsnämnden att universitetet inrättar två skicklighetsnivåer, meriterad respektive excellent lärare, med universitetsgemensamma bedömningskriterier som alla anställda kan ansöka om. Den sökande ska lämna in en pedagogisk portfölj i enlighet med GU:s riktlinjer som bedöms av två externa pedagogiskt sakkunniga (varav en "bör" vara ämnes- eller professionskunnig). Den som antas som meriterad eller excellent lärare får inte automatiskt ett lönepåslag utan meriterna bakas in i övriga GU:s lönekriterier. Dessutom föreslås att excellenta lärare får tid att ägna sig åt pedagogisk vidareutbildning. Tanken är att dessa lärare ska bilda den pedagogiska akademins nätverk med målet att utveckla pedagogik vid hela universitetet.

De 33 remissvar som GU Journalen tagit del av tyder på att det finns ett mycket stort intresse för dessa frågor. Sammantaget framhåller alla att det är positivt att högskolepedagogiska frågor diskuteras och att värdet av pedagogisk meritering lyfts fram. Men det verkar finnas olika åsikter om förslagen är ett steg i rätt riktning. En uppskattning visar att ungefär hälften av instanserna är mer positiva och hälften mer negativa.

HUMANISTISKA fakultetens styrelse ställer sig tveksam och menar att en pedagogisk karriärväg står i motsättning till både högskolelag och universitetets vision om kompletta miljöer. Pedagogisk skicklighet går inte att skilja från ämneskunskap, tvärtom är ett starkt ämnesintresse bland de mest värdefulla av pedagogiska instrument. Fakulteten ifrågasätter också rimligheten i att ha gemensamma kriterier för hela universitetet och menar att den pedagogiska bedömning som redan görs vid anställning som lärare och befordran till docent och professor, är tillräcklig.

Mest kritisk är Samhällsveten-

skapliga fakultetsledningen som avvisar förslaget. I remissvaret står det: "De föreslagna medlen och uppsatta målen i förslaget som helhet väcker dock farhågor om motstridig måluppfyllnad i relation till Vision 2020 och styrelsen anser inte att förslaget är rätt väg att gå för GU." Bland annat påpekar man risken att det blir en uppdelning av forskning och utbildning vilket kan försvaga den forskningsanknutna utbildningen och idén om kompletta miljöer.

Dessutom menar styrelsen att förslaget om pedagogisk akademi andas "hierarkisk positionering" av ett fåtal excellenta lärare som förväntas överföra expertis till "det stora flertalet som indirekt framställs som mindre kompetenta ...".

»Dock måste alla tendenser till en klubb för excellenta lärare undvikas.«

KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN

BLAND ANNAT skriver Förvaltningshögskolan att förslaget är "undermåligt, kontraproduktivt, strider mot Vision 2020 och skulle skada ... arbetsmiljön vid GU om det genomfördes".

Även Naturvetenskapliga fakulteten ser risken för en uppdelning av lärarnas karriärväg i forskning eller undervisning. För att undvika att det blir två parallella spår bör den sökande till excellent lärare vara minst docent, menar fakulteten som föreslår att förslaget utreds vidare. Bland annat de ekonomiska konsekvenserna.

Men remissen får också stort stöd på flera håll. Utbildningsvetenskapliga fakulteten ställer sig helt bakom förslaget, men påpekar att det finns ett dilemma i att inrätta en pedagogisk karriärväg samtidigt som pedagogisk meritering redan ingår som en del i en vetenskaplig karriärväg.

Handelshögskolan är överlag positiv. Men fakultetskansliet

undrar hur många kategorier lärare GU ska ha i framtiden. Man påpekar också vikten av att en bra lärare har djupa ämneskunskaper.

ÄVEN KONSTNÄRLIGA fakulteten finner det klokt att uppmärksamma lärarnas pedagogiska karriär men att docenturen i viss mån är ett sätt att göra just detta. Man menar också att det är viktigt att definiera vad det innebär att en lärare utses som excellent. Gäller det på livstid eller krävs kanske en uppföljning vart tionde år?

Fakulteten är också positiv till en pedagogisk akademi. "Dock måste alla tendenser till en klubb för excellenta lärare motverkas."

Flera institutioner varnar dock för att reformen kan leda till ökad ojämställdhet eftersom kvinnor oftare väljer den pedagogiska vägen medan männen forskar och blir professorer.

OCKSÅ INSTITUTIONEN för medicin, Sahlgrenska akademien, är positiv, särskilt till förslagen om två skicklighetsnivåer, universitetsgemensamma bedömningskriterier samt till att pedagogisk skicklighet inkluderas i universitetets lönekriterier. Man ser också fram emot en pedagogisk akademi som strukturerat arbetar med pedagogisk skicklighet.

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi är i grunden positiv men efterlyser förtydliganden. Vad kommer förslaget att kosta, kommer forskare att lägga ner mer tid på pedagogisk meritering än på att söka anslag och forska, vilka blir i så fall konsekvenserna för institutionen? Institutionen förordar istället ett system där utbildningar eller enheter kollektivt tillförs medel vid visad pedagogisk utveckling. Det skulle ge en större vinst för studenterna om det som faktiskt händer i undervisningen premieras, istället för att lärare sprider sina tankar i skrift för redan pedagogiskt intresserade, menar institutionen.

**ALLAN ERIKSSON
& EVA LUNDGREN**

Utsläppen minskar trots att fler flyger

Energibesparingar gör att GU når sina miljömål.

– Vi är snart framme, konstaterar miljöchef Eddi Omrcen.

Däremot ökar flygresorna i år igen, så även enkelresor till Stockholm.

I KLIMATSTRATEGIN, som antogs 2010, finns ett mål om att Göteborgs universitet ska minska sina utsläpp av CO₂ med 20 procent fram till 2015. Förra året var minskningen 3 procent, visar senaste Hållbarhetsredovisningen.

– Det mesta går åt rätt håll.

Vi har hittills minskat utsläppen med 19 procent, så vi kommer med all sannolikhet att nå målet nästa år, säger Eddi Omrcen. Det beror till största delen på att vi har gått över till grön el samt kraftigt minskat vår användning av fossil energi för uppvärmning. Ett föredöme är arbetet på Experimentell biomedicin (EBM) där stora miljövinster har gjorts, både ekonomiskt och miljömässigt.

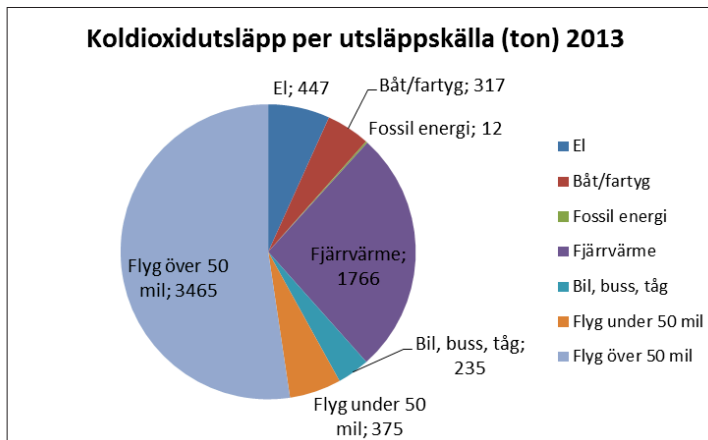
UNIVERSITETETS målsättning att minska energianvändningen per kvadratmeter med 15 procent är därmed uppnådd. Förra årets minskning motsvarade i dagens energipriser en besparing om 3,8 miljoner kronor.

– Jag är övertygad om att vi kan göra mer inom energiområdet. Det pågår flera spännande projekt med Higab och Akademiska Hus om att få energisnåla belysning, bättre ventilation och effektivare värme.

Att flygresorna fortsätter att öka är inget som överraskar Eddi Omrcen.

– Resorna har ökat med 11 procent sedan 2008. Vi reser alltmer och det ska vi göra om vi ska vara ett internationellt universitet. Här finns en klassisk målkonflikt men den måste vi leva med. Vi uppmanar våra forskare och lärare att använda videokonferens och e-möten men det verkar inte minska antalet resor, utan det gör snarare att vi har fler möten.

Men mindre smickrande utifrån ett miljöperspektiv är att antalet flygresor mellan

»Det stör mig att så många tar flyget när det finns utmärkta tågförbindelser till Stockholm.«

EDDI OMRZEN

Göteborg och Stockholm ligger i topp. Förra året gjordes totalt 744 sådana flygresor. Detta trots att det finns en mötes- och resepolicy om att alla flygresor under 50 mil kräver ett godkännande av närmaste chef.

– Det stör mig att så många tar flyget när det finns utmärkta tågförbindelser till Stockholm. Problemet är att vi inte har några sanktionsmöjligheter. Jag har stor förståelse för att tåget inte är så tillförlitligt under vinterhalvåret, men tänk om vi kunde ersätta bara 100 flygresor med resfria möten, det skulle ge en besparing på 200 000 kronor, säger Eddi Omrcen.

FÖR ATT ÄNDRA PÅ detta har GU nyligen beslutat att ändra avgiften för klimatkompensation, vilket innebär att avgiften blir högre för korta resor men betydligt lägre för långa resor.

Förra året var också ett trendbrott genom en minskad användning av egen bil i tjänsten. Fler använder idag bilpoolens miljöbilar för resor i tjänsten.

Ett annat mål är att GU ska främja forskning inom hållbar utveckling. Sedan 2008 har

antalet vetenskapliga artiklar inom detta område mer än fördubblats.

– Det är väldigt glädjande och visar på att forskningen verkligen bidrar inom miljö och hållbarhet. Uppenbarligen tycker våra forskare att det är kul och viktigt men det tyder också på att det finns mycket forskningsmedel att söka inom det här området.

MED TANKE PÅ att GU:s nuvarande klimatstrategi sträcker sig till 2015 är det redan dags att ta fram nya mål för nästa period.

– Vi har ett stort arbete framför oss. Universitetet betonar tydligare än tidigare, genom Vision 2020, att vi har ett stort samhällsansvar som knyter an till vårt miljö- och hållbarhetsarbete. Universitetet bör överväga att sätta en målsättning på klimatområdet som är i paritet med de mest progressiva krafterna på den globala arenan, säger Eddi Omrcen som föreslår ett nytt klimatmål där man ska minska utsläppen av CO₂ med 65 procent till år 2030.

ALLAN ERIKSSON

CITATET

»Min förhoppning är alltså att vi kan lägga större kraft och mera tid på direkta åtgärder för att förbättra kvaliteten i undervisningen och forskningen och ägna mindre tid åt processer och käbbel om vem som har rätt. De som är mitt i verksamheten vet bäst vad som behöver åtgärdas och förbättras utan att tyngas av överarbetade kvalitetsmodeller.«

P-O REHNQUIST,

FÖRE DETTA FÖRVALTNINGSCHEF VID GU, NUMERA SENIOR KONSULT, SKRIVER OM ARBETET ATT TA FRAM ETT NYTT KVALITETSSYSTEM FÖR HÖGSKOLAN PÅ BLOGGEN: PEOSBLOGG.WORDPRESS.COM.

Ändrade avgifter för klimatkompensation

I förra numret av GU Journalen stod det att avgifterna för klimatkompensation höjs. Det stämmer inte. Universitetet ändrar avgiften för klimatkompensation i samband med flygresor, vilket innebär att kostnaderna jämnas ut så att avgiften blir högre för de korta resorna men betydligt lägre för långa resor.

– Detta stödjer universitetets målsättning om ökad internationalisering samt mötes- och resepolicy som säger att tjänsteresor i så stor utsträckning som möjligt ska ersättas med resfria möten. Särskilda skäl krävs enligt mötes- och resepolicy för att flygresor under 50 mil ska godkännas, säger miljöchef Eddi Omrcen.

Beredningsgrupp för nästa rektorsperiod

Universitetsstyrelsen har beslutat inrätta en beredningsgrupp för att ta fram ett förslag på hur processen inför nästa rektorsperiod ska se ut. Innan styrelsen lämnar sitt förslag till regeringen, ska den höra lärarna, övriga anställda och studenterna. Rektor anställs genom beslut av regeringen för högst sex år. Anställningen kan förnyas, dock högst två gånger om vardera tre år. Den nya mandatperioden löper från 1 juli 2015. Formellt sett kan alltså Pam Fredman sitta ytterligare en period. Beredningsgruppen består av styrelseordföranden Cecilia Schelin Seidegård och styrelsemedlemmarna Eva Halvarsson, Börje Haraldsson, Angela Wulff, Nils Rudqvist, Marie Norman samt den fackliga representanten Martin Selander från Saco. Vid nästa styrelsesammanträde, den 25 april, ska ett förslag presenteras.

Olle Larkö, dekan vid Sahlgrenska akademien

Du vill att Göteborg ska bli nationell nod för vidareutbildning av specialistläkare. Varför!

– I USA måste en läkare gå flera kurser varje år för att behålla legitimationen och Tyskland har ett poängsystem där läkare måste lägga ett visst antal timmar på konferenser eller utbildningar. Sverige är ett av få länder där man kan studera till läkare som ung och sedan under ett trettioårigt yrkesliv inte gå en enda kurs.

– Också inom EU finns ett nytt initiativ om att alla länder måste rapportera vilka vidareutbildningar för läkare som finns. För Sveriges del blir svaret enkelt, vi har noll.

Men varför är det så här?

– Jag kallar det slappe-Sverige. Socialstyrelsen visar inget intresse, inte heller Inspektionen för vård och omsorg. På Socialdepartementet säger man att det är en arbetsgivarfråga. Men det är dyrt för landstingen att skicka läkare på konferens. Och från och med i år kommer det att kosta ännu mer eftersom läkemedelsindustrin inte längre får sponsra våra utbildningar.

Men varför borde vidareutbildningarna ligga just här?

– Av flera skäl. Sahlgrenska akademien har ett unikt samarbete med sjukvården. En klinisk vidareutbildning skulle kunna fungera som en förlängning av sjukhusets ST-kurser, där våra anställda redan är verksamma. I begränsad skala kan vi starta en utbildning redan inom ett halvår. Kurserna skulle kunna genomföras på sommaren då vi inte har så många studenter. Vi har dessutom redan erfarenhet av att arrangera internationella konferenser, jag var exempelvis president för Europiska hudläkarkongressen i september 2010 med 8 000 deltagare från hela världen. Det gick plus ekonomiskt, var bra för forskningen men också viktigt för staden som fick in cirka 70 miljoner kronor på restaurangbesök, hotell och olika aktiviteter.

Vilket blir första steget på en vidareutbildning för läkare?

– En utbildning för operationspersonal, där kirurger kan öva i simulator. Vi har redan en sådan miljö på Medicinareberget. För åtminstone egen del föredrar jag nämligen kirurger som övat lite innan de ger sig på mina barn.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Ny enkät om de sex stora institutionerna

I augusti förra året presenterade Reformklubben en rapport med förslag på hur Sahlgrenska akademien skulle kunna bli bättre inom en mängd områden.

Vad har hänt sedan dess?

– Förslagen har diskuterats i akademistyrelsen och bland annat är en enkät på gång om hur vi ska dela in institutionerna, förklarar prodekan Eric Hanse.

REFORMKLUBBEN, med ett sjuttioal medlemmar, startade sitt arbete för drygt två år sedan. Deras förslag på hur Sahlgrenska akademien skulle kunna bli mer konkurrenskraftigt, bättre på rekryteringar och stärka det kollegiala styret kom i augusti förra året.

Erik Hanse

– Många är otåliga och undrar vad som händer nu, förklarar prodekan Eric Hanse. Jo, under hösten har alla synpunkter diskuterats av akademistyrelsen som sammanställt en lista på ett tiotal punkter som vi kommer att arbeta vidare med. Det handlar bland annat om en ny forskarutbildning i experimentell medicin, en ny modell för fördelning av fakultetsanslag samt ett nytt sätt att finansiera lokaler.

En viktig fråga för Reformklubben var institutionsindelningen. Sahlgrenska akademien har sex institutioner som både är stora och heterogena. Ett exempel är Göteborgs universitets största institution, institutionen för medicin, med 400 anställda och drygt 300 doktorander, vilket gör den jämförbar med flera av universitetets fakulteter.

– NÄR DE NYA INSTITUTIONERNA bildades 2006 bestämdes också att de så småningom skulle utvärderas, påpekar Eric Hanse. Det har dock aldrig blivit gjort. Därför har Claes Dahlgren, professor i medicinsk mikrobiologi, fått i uppdrag att formulera förslag på frågor i en enkät där vi ska undersöka medarbetarnas uppfattning. Enkäten har dragit ut på tiden eftersom det inte

är så lätt att ställa frågor som är entydiga och inte kan missuppfattas. Det går exempelvis inte att fråga om det var bättre eller sämre före 2006 eftersom många av våra medarbetare inte var anställda då. Och om vi frågar hur det kollegiala styret på institutionerna fungerar, kan det förstås hänga samman med storleken på institutionerna men måste inte göra det.

För att få hjälp att ställa frågorna på ett korrekt sätt har akademiledningen kontaktat enheten för analys och utvärdering.

– SEDAN ÅTERSTÅR praktikaliteter som hur enkäten ska distribueras, kanske på webben eller på annat sätt. Men tanken är att den ska skickas ut någon gång under våren.

Att sex stora institutioner, indelade i ett antal enheter, kan vara oöverskådliga och svåra att styra, är ett argument från Reformklubben som dekan Olle Larkö har förståelse för.

– Men min erfarenhet, som upplevt tre organisationsförändringar på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, är att en förändring löser vissa problem men skapar nya. Vi måste också vara medvetna om att Sahlgrenska Universitetssjukhuset organiserat sin verksamhet så att den ska passa vår institutionsindelning och på så sätt underlätta ett samarbete. Vår organisation berör alltså inte bara Sahlgrenska akademien utan också dem vi samarbetar med.

ETT ANNAT OMRÅDE som Reformklubben betonas var vikten av kollegialt inflytande.

– Under våren kommer ett förslag på en ny arbets- och delegationsordning, förklarar Eric Hanse. Det innebär att alla råd och valberedningar ska vara kollegialt tillsatta. Vi menar att det är viktigt att linjen, med rektor och dekan, inte har inflytande över valprocesserna. Eftersom en chef ändå inte kan arbeta utan att ha medarbetarna med sig måste vi se till att ha en organisation som stöder ett kollegialt arbetssätt.

EVA LUNDGREN

All infrastruktur i en databas

Vilken infrastruktur för forskning finns vid Göteborgs universitet?

Det håller vicerektor Staffan Edén och forskningsrådgivare Ulrika Hjelm som bäst på att kartlägga.

Till sommaren ska ett policydokument vara klart.

ARBETET GÖRS I samarbete med Chalmers, som GU delar en hel del forskningsinfrastruktur med. Skälen till initiativen kring forskningsinfrastruktur är flera.

– Bland annat håller forskningsfinansieringen på att förändras, förklarar Staffan Edén, vicerektor för forskningsfrågor. Vetenskapsrådet och Wallenbergstiftelserna ger inte längre anslag för annat än nationell infrastruktur. Det innebär att universiteten själva måste ta ansvar för lokal infrastruktur. Och för att kunna veta vad vi vill ha måste vi först ta reda på vad som finns. Dessutom har infrastrukturen inom många områden blivit dyrare. Det har gjort det nödvändigt dels att prioritera, dels att öka samarbetet med andra aktörer för att dela på kostnaderna och utnyttja resurserna bättre. Dessutom väntas nästa forskningsproposition fokusera just på forskningsinfrastruktur och även från EU kommer signaler om att detta är en viktig konkurrensfråga.

FÖR ATT UNDERSÖKA vilken forskningsinfrastruktur som finns har Staffan Edén och Ulrika Hjelm skickat en förfrågan till samtliga forskare vid universitetet och fått in ett sjuttio svar. Och det kan gälla väldigt olika saker.

– Det handlar om allt från spektrometrar vid Svenskt NMR Centrum till språkteknologi och stora textsamlingar vid Språkbanken, förklarar Ulrika Hjelm. Det viktiga är att det är resurser som är öppna för oberoende användare, antingen från den egna fakulteten eller från nationella och internationella brukare.

Kartläggningen ska ligga som grund för en policy för

FOTO: JOHAN WINGBORG

En databas över forskningsinfrastrukturen är på gång, förklarar Staffan Edén.

»Universiteten måste själva ta ansvar för lokal infrastruktur.«

STAFFAN EDÉN

forskningsinfrastruktur vid GU, förklarar Staffan Edén.

– Med ett strukturerat arbetssätt kring forskningsinfrastruktur hamnar frågor kring utveckling och behov i fokus och kan lättare samordnas med Göteborgs universitets ordinarie processer för handlingsplaner och budgetarbete. Precis som varje fakultet och institution varje år uppdaterar sina handlingsplaner bör det vara naturligt att också uppdatera sina planer för forskningsinfrastruktur. Om exempelvis en institution behöver satsa på en viss apparatur så bör det finnas en strategi för på vilken nivå ansvaret ska ligga, vem som ska betala och hur olika parter ska kunna utnyttja apparaten. Resultatet av inventeringen kommer att läggas ut på nätet och bli tillgängligt både för interna och externa intressenter.

– **OM ALLA RESURSER** är samlade i en öppen databas blir det enklare att söka och användandet kan effektiviseras så att man inte investerar i sådant som redan finns, förklarar Ulrika Hjelm. Sådan tväranvändning finns förstås redan: naturvetare undersöker exempelvis allmänhetens syn på utrotningsshotade arter med

hjälp av Opinionslaboratoriet, kulturvårdare använder spektroskopikopi för att studera hundraåriga bonader och Sahlgrenska akademins Core Facility är till nytta även för läkemedelsindustrin. Men ännu mer samverkan är förstås bara positivt.

I DECEMBER förra året arrangerade Göteborgs universitet och Chalmers det nationella seminariet Sveriges forskningsinfrastruktur i fokus för framtiden.

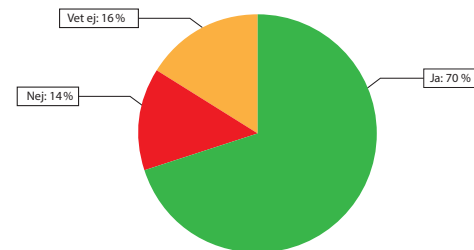
– Jag har fått flera kommentarer om att det var uppskattat, påpekar Staffan Edén. Och jag tror inte det är en överdrift att säga att Göteborg har kommit längst i landet när det gäller en plan för forskningsinfrastruktur. Tanken är att policydokumentet ska vara klart före sommaren. Då ska också huvuddelen av inventeringen vara färdig. Men där handlar det om ett levande material som kontinuerligt ska uppdateras, allteftersom resurser etableras, utvecklas eller fasas ut.

En informell infrastrukturgrupp med representanter från samtliga fakulteter har också tillsatts för att fungera som bollplank under utredningen.

EVA LUNDGREN

Webbpanelen

► **Det finns ett** förslag om hur pedagogiska karriärvägar ska utformas vid Göteborgs universitet. Är det nu dags att särskilt premiera pedagogisk skicklighet?

Antal svarande: 70. Svarefrekvens: 70%. Urvalet består av 100 anställda som utifrån ett slumpmässigt urval på 500 anställda fick ta ställning till om de ville ingå i GU Journalens panel.

Ny rapportering av bisysslor

► **De nya rutinerna** innebär att teknisk-, administrativ-, och bibliotekspersonal, som inte har någon bisyssla, inte behöver rapportera om det. Den som däremot har en bisyssla rapporterar det i egenrapporteringen precis som tidigare. Rapporteringsskyldigheten kvarstår för lärare oavsett om man har någon bisyssla eller ej. Rapporteringen ska ske minst en gång om året och det är upp till prefekt att bedöma om bisysslorna är tillåtna eller inte.

Alla doktorander försäkras

► **Vid årsskiftet** trädde en ny obligatorisk försäkring för doktorander i kraft som finansieras med stipendier, i enlighet med en förändring i högskoleförordningen. Det är Kammarkollegiet som tagit fram försäkringen (10 000 kronor per år).

Nu har rektor beslutat att kostnaden för sjuk- och föräldraförsäkring ska belasta respektive institution. Skälet är att kostnader som hänger samman med antagning av doktorander normalt belastar respektive institution/forskarutbildning.

Flest doktorander som finansieras med stipendier finns vid Handelshögskolan (i höstas fanns 19 doktorander registrerade, varav 14 vid nationalekonomiska institutionen).

Hemsida för Ladok3

► **Det nya systemet**, som ska ersätta dagens Ladok, genomförs på 38 svenska universitet och högskolor och varje högskola har olika funktioner som ska integreras med systemet. På GU handlar det om GU-konto, GU-kortet, Göteborgs universitets utbildningsdatabas (Gubas) och MoveOn.

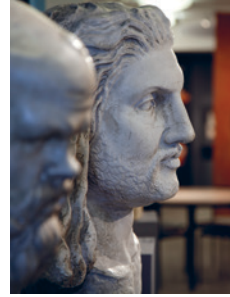
På GU:s lokala projekthemsida för Ladok3 kan medarbetare och studenter nu ta del av mycket information om projektet. Här är länken till hemsidan: <http://medarbetarportalen.gu.se/ladok3>.

På engelska och på Facebook

GU Journalen har en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se.

Antikmuseet nyöppnat

Antikmuseet har fått en uppfräschning med nymålning och förbättrad belysning. Vepor har satts upp med representativa bilder av föremål för respektive kulturområde och tidsperiod. Antikmuseet ligger i Gamla Hovrätten, Olof Wijksgatan 6.

IT-chef verkar för enhet

När IT-chefen Sören Ehrnberg kom hit var IT-organisationen splittrad och kritiserad. Långa väntetider på supporten och klagomål på dyra tjänster.

– IT-system ska fungera nära verksamheten och vara en självklar del av all utbildning, forskning och samverkan, säger han.

DET HAR NU GÅTT nio månader sedan Sören Ehrnberg klev in på sin nya arbetsplats i BASF-huset vid Linnéplatsen. Han säger att han inte ångrar en sekund att han började på GU.

– Jag visste ganska väl vad jag gav mig in på och det är sanslöst inspirerande. Jag känner att jag kan göra stor skillnad på kort tid.

Sören Ehrnberg kommer närmast från Västra Götalandsregionen, där han var chef för en enhet med 470 anställda. Innan dess var han på Astra Zeneca, Sigma och Volvo Lastvagnar. Han har erfarenhet av både stora koncerner och konsultbranschen. Han blev chef redan 1994. Så vad var det som lockade med jobbet på GU?

– Jag sökte mig hit för att det finns massor av möjligheter. Det är en spännande och inspirerande arbetsplats men framför allt är det kombinationen av det akademiska med samhällsnyttan som lockar mig. Jag gillar också att universitetet är en så självklar del av Göteborg.

DEN BILD HAN FICK när han började var tydlig: IT-organisationen var splittrad och uppdelad i olika delar, där ingen egentligen bestämde.

– Det var rörigt och svårstyrt, vilket berodde på låsta positioner och starka viljor. Den tidigare styrmodellen hade skapat någon form av dödläge eller förlamning.

Hans lärdom från Västra Götalandsregionen var att ta ett samlat grepp på IT-organisationen och att undvika de misstag som gjordes där.

– Min idé har varit att ta vara på det som fungerar. Jag fick fria

händer att skapa den nya organisationen och en av de första åtgärderna var att sjösätta ett strategiskt IT-forum. En annan åtgärd var att bemanna supporten för att få ner svarstiderna. Idag arbetar 35 personer med användarsupport.

JUST NU PÅGÅR ett arbete med att se hur supporten kan bli mer flexibel. Sören Ehrnberg håller på att skapa lokala team av IT-tekniker som snabbt kan rycka ut och hjälpa medarbetare.

– Jag återskapar egentligen det som fanns tidigare med skillnaden att IT-teknikerna organiseras centralt men sitter ute, nära institutionerna. Min ambition är att skapa lite större arbetslag för att minska sårbarheten.

Tillsammans med Strategiskt IT-forum arbetade han under hösten fram den nya IT-strategin som antogs i januari.

– IT på GU ska skapa nytta nära verksamheten genom att öka mobilitet, samverkan och tillgänglighet, oavsett tid och rum. Den nya strategin, som tagits fram i samarbete med verksamhetsföreträdare, säger dessutom att GU ska ha en styrmodell för IT och en gemensam IT-organisation.

NU SKA IT-ENHETEN betala av en historisk skuld på 8 miljoner kronor. Förutom besparingskravet dök andra problem upp som handlar om hur IT-tjänster finansieras. Supporten betalas inte enbart på IT-fakturan, utan institutionerna har idag en möjlighet att påverka kostnader genom att uppskatta behovet av IT-support. Det leder till

Samverkanspris

Medarbetare och studenter är välkomna att nominera till årets samverkanspris. Det kan handla om nyttiggörande av forskning eller kompetens, utbyte med andra organisationer för kreativitet eller verksamhetsutveckling eller om internationalisering. Sista nomineringsdag är 2 maj. Skicka till Göteborgs universitet, Registrator, Box 100, 405 30 Göteborg, eller med e-post till registrator@gu.se. Ange diarienummer C 2014/12.

8974

så många bilder finns nu i GU:s bildbank.

Gå till www.gu.se/bild.

och enkelhet

»Jag tycker egentligen inte om att vi måste betala för gamla synder ...«

”

att de flesta underskattar sina behov. Därför blev årets totala beställning av support 4 miljoner kronor lägre än 2013.

– Det var en olycklig effekt. Vi kan inte säga nej till användare som ringer för att få hjälp bara för att institutionen inte har uppskattat rätt nivå för supporten.

Samtidigt ska ni betala tillbaka en gammal skuld på 8 miljoner kronor, hur påverkar det utvecklingsmöjligheterna?

– Det borde ha skuldsanerats tidigare. Jag tycker egentligen inte om att vi måste betala för gamla synder om det leder till försämrad kvalitet. Men 2 miljoner per år är inte ohanterligt. Det klarar vi av med de effektiveringar vi ser redan nu. Bland annat går vi igenom externa driftsavtal och konsulttjänster.

Men kan ni spara på supporten?

– Att spara på supporten idag är fullständigt orimligt. Det drabbar verksamheten och slutanvändarna. Det är självklart att vi har besparingskrav men kraven måste vara rimliga. Vi har de pengar vi har. Men om vi måste spara mer, då tappar vi hela förändringskraften. Då fortsätter vi bara att vara dyra.

De senaste åren har det varit många omorganisationer av IT, så på vilket sätt står den nya organisationen bättre rustad?

– Det vi har gjort är en enkel organisation, utan att krångla till det. Vi har organiserat IT-enheten i olika sektioner utifrån den kompetens som finns. Det har inte varit så svårt med tanke på alla duktiga medarbetare. Jag som IT-chef har mandat att fatta beslut, självklart med ledningens

stöd, i samarbete med verksamheten och med Strategiskt IT-forum som har stark förankring.

Om du jämför med andra aktörer på marknaden, hur långt anser du att GU har kommit i IT-utvecklingen?

– IT på GU ligger efter idag. Det beror på att det har funnits en gammaldags organisation som satsat på att leverera infrastruktur och drift. Det stora problemet är man har standardiserat och låst ner för mycket och därmed skapat en miljö som påminner om Volvo på 90-talet.

– Idag har vi en mer blandad IT-miljö, oavsett om det är Mac eller pc, men vi går alltmer mot mobila lösningar. För att klara av det måste vi vara närmare verksamheten och stötta. Detta är något som medarbetare på institutionerna ofta påtalat.

I olika undersökningar framkommer en stor irritation kring administrativa IT-system, exempelvis egenrapporteringen. Vad kan du göra åt det?

– Det är inte bara vi som äger frågan men jag håller med om att det är ett knöligt system med dåligt gränssnitt. Vi kan inte åtgärda det på en gång men vi kan i alla fall belysa problemen och göra något åt det nästa gång vi upphandlar ett system. Men det är inte säkert att de system som finns på marknaden är så mycket bättre, det som fanns på Västra Götalandsregionen var ännu värre.

Projektet att införa en gemensam datorarbetsplats vid GU (DAFGU) tog många år och kostade betydligt mer än budgeten på 13 miljoner. I höstas, när projektet avslutades,

var knappt 3 600 datorer anslutna till DAFGU-miljön, vilket var långt färre än det ursprungliga målet. Vad händer nu?

– DAFGU har varit massivt ifrågasatt, men i grunden är det en bra idé att ha en standardiserad datorpark. En väl fungerande DAFGU-dator drar mindre support. Idag är bara en tredjedel av alla datorer anslutna till den miljön. Det är alldeles för lite. Det kommer att ta tid. Idag finns det inga extra resurser att rulla ut fler datorer utan det får göras vid varje nyinköp. Problemet är att den lösning som man har valt är alldeles för standardiserad och låst, vilket inte direkt motiverar våra lärare och forskare att gå över.

Sören Ehrnberg ser sig som pragmatiker.

– Jag tror inte på de stora kliven. Ju större projekten är, desto mer krävs för att de ska gå i hamn. Det viktigaste är att ha en vision och en strategisk riktning, att envist jobba på i det lilla dag för dag för att åstadkomma förändringar. Plocka de bitar som är enkla, sedan löser sig resten.

Han poängterar återigen att IT-enheten måste flytta fram sina positioner.

– Bara genom att vi är en självklar del av GU kan vi bidra. Annars finns det säkert krafter som skulle vilja outsourca hela verksamheten. Min tanke är att närma oss det som fungerar på marknaden och ta underbyggda och välförankrade beslut. Det är enda sättet.

**TEXT: ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG**

FAKTA OM IT-ENHETEN

- Omsättning:** 150 miljoner kronor.
- Antal anställda:** cirka 100.
- Antal konsulter:** Cirka 25.
- IT-enhetens uppdrag:**
 - Drift av nät och servrar.
 - E-post.
 - Telefoni.
 - Användarsupport (2020) som årligen tar emot 35 000 samtal.
 - Drift av system (Palasso, agresso).
 - Olika typer av verksamhetsprojekt.

SÖREN EHRNBERG

ANSTÄLLNING: Ny IT-chef sedan i höstas.

ÅLDER: 50 år.

FAMILJ: Två söner: 17 och 21 år.

UTBILDNING: Utbildning i data-teknik från Chalmers. Även studier i arbets- och organisationspsykologi vid GU.

KARRIÄR: Drift- och supportchef på Volvo Lastvagnar, konsultchef på Sigma, ansvarig för IT-stöd i kliniska studier på Astrazeneca och senast IT-chef på Västra Götalandsregionen.

FRITID: Umgås med sönerna och träning (cyklar och lyfter vikter).

MIN LEDNINGSFILOSOFI: Personliga möten för uppföljning och coaching.

MOTTO: Helheten går först.

Sören Ehrnberg, ny IT-chef, tror inte på stora kliv utan jobbar hellre envist på i det lilla.

De senaste 8 åren har andelen avhandlingar på engelska vid GU i snitt legat på 74 procent. Skillnaderna är dock stora mellan fakulteterna. Flest engelska avhandlingar har Naturvetenskapliga fakulteten med 99 procent, tätt följt av Sahlgrenska akademien med 96 procent. Men engelskan är på frammarsch inom andra områden, visar vår granskning.

Anglosaxisk dominans

Engelska har länge varit det självklara språket inom naturvetenskap. Men på senare år har engelska blivit allt vanligare också inom samhällsvetenskaperna.

Förra året skrevs exempelvis 83 procent av alla avhandlingar vid Samhällsvetenskapliga fakulteten på engelska. På Handelshögskolan var siffran 68 procent.

MARIE DEMKER, prodekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten, ser flera problem med utvecklingen.

– En risk är domändeförluster, alltså att vi tappar förmågan att begreppsliggöra samhällsförändringar på vårt eget språk, vilket kan leda till att intressant forskning försvinner från det offentliga samtalet i Sverige.

En annan konsekvens kan bli att specifikt svenska eller nordiska frågor hamnar i skymundan när alltmer forskning publiceras i anglosaxiska tidskrifter.

– Jag brukar jämföra med bondesamhället där man kunde låta sina kor beta i utmarker som inte tillhörde någon och som var ett fruktbart gränsland mellan det vilda och det uppodlade. Men utmarken kan

också beskrivas som periferi, som endast tillåts existera om den gagnar centrum.

Inom flera samhällsvetenskapliga ämnen, exempelvis statsvetenskap, är USA centrum och övriga världen utmarker, påpekar Marie Demker.

– Risken finns att man kanske visserligen kan forska om Europa, men utifrån ett amerikanskt perspektiv. Vad innebär det för europeisk självförståelse?

OCH I ETT AMERIKANSKT sammanhang uppfattas Norden som en homogen region med likartad kultur och historia.

– De skillnader som ju finns mellan våra nordiska länder suddas ut, bara det gemensamma blir intressant.

Alltmer engelska riskerar därför leda till en mer endimensionell forskning och det var väl inte meningen?

OLOF JOHANSSON-STENMAN, prodekan på Handelshögskolan, har en annorlunda bild och menar att utvecklingen huvudsakligen är både önskvärd och naturlig. Han påpekar att det inte generellt är speciellt svårt att publicera forskning med svenska tillämpningar internationellt och att vi i vissa fall till och med har en fördel tack vare den höga kvaliteten på svenska registerdata.

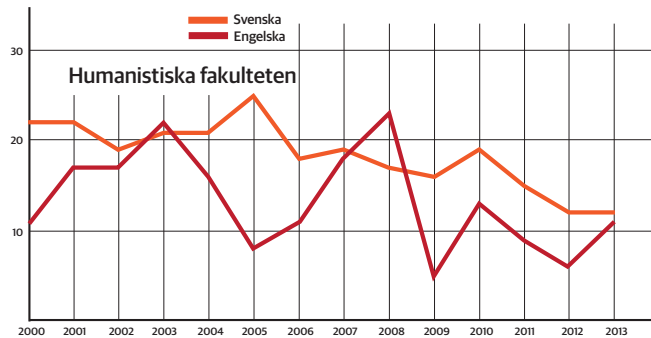
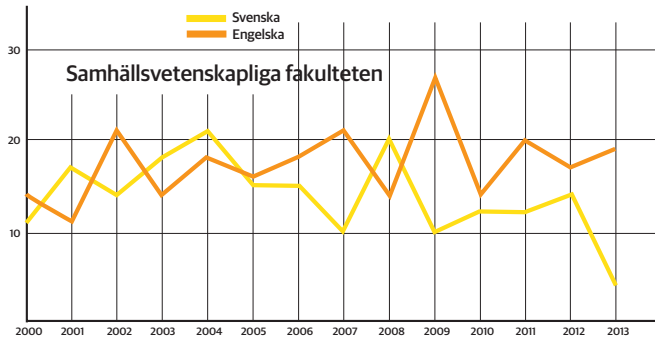
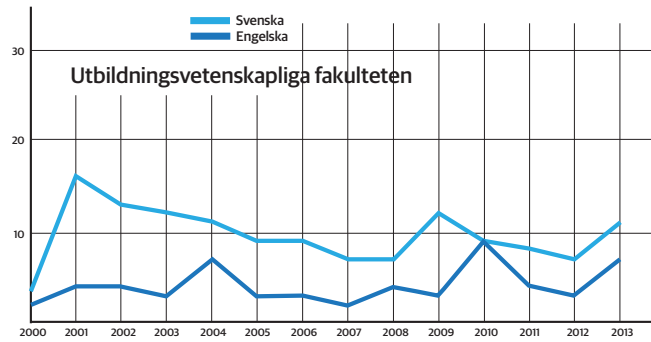
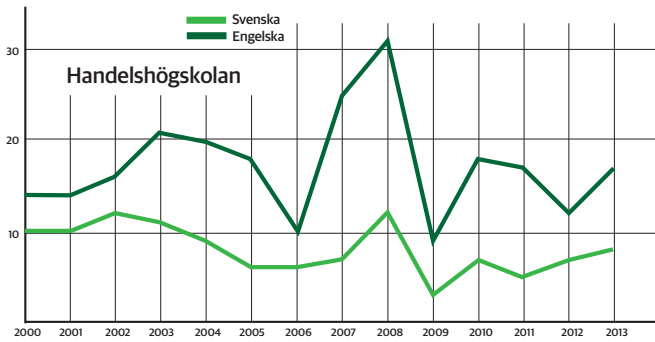
– Så länge det inte gäller undersökningar av exempelvis specifik svensk lagstiftning, där intresset utanför Sverige kan förmodas vara litet, är det naturliga forskningsspråket engelska. I de flesta fall har ju de bakomliggande forskningsfrågorna ett universellt intresse och det är då orimligt att resten av världen skall behöva lära sig svenska för att förstå och kunna ta till sig svenska forskningsresultat. Men det är klart att även om den yngre

generationen blir allt bättre på engelska är nog de flesta lite dummare på ett främmande språk, så de med engelska som modersmål har förstås en fördel framför andra.

Att det är viktigt med tredje uppgiften och debatter på svenska håller dock Olof Johansson-Stenman helt med om.

- MEN DET ÄR EN annan fråga som inte har så mycket att göra med vilket språk avhandlingar och tidskriftsartiklar skrivs på. Visst måste vi upprätthålla den vetenskapliga diskussionen på svenska och jag håller med om att domändeförluster kan bli ett problem. Men oavsett vad man tycker om det så är engelska det helt dominerande vetenskapliga språket. På grundutbildningarna gäller primärt svenska men högre upp blir det i ökande grad engelska. Utvecklingen är inte speciell för Sverige utan densamma i större delen av världen och oundviklig i takt med att globaliseringen ökar.

Andelen avhandlingar på svenska respektive engelska under perioden 2000–2013 vid fyra fakulteter.

Ingen risk för globish

Enheten för akademiskt språk kallas en ny fakultetsövergripande funktion vid Göteborgs universitet. Tanken är ett samla all verksamhet kring språkhandledning och språkutvecklande kurser till en enda enhet. Föreståndare är Rhonwen Bowen.

ENGELSKANS DOMINANS som internationellt lingua franca har blivit ännu större sedan internet började spridas över hela världen på 1990-talet, konstaterar Rhonwen Bowen, universitetslektor i engelska.

– Alla använder engelska på nätet och de som har engelska som modersmål är nu en minoritet av användarna. Utvecklingen kommer säkert att påverka det engelska språket på olika sätt men jag tror inte att det kommer att leda till en förenklad globish, som somliga befarar. Engelska har ju alltid varit en salig blandning av influenser från olika språk, bland annat fornnordiska, franska, latin och grekiska, och att nya ord från andra språk tas upp är bara naturligt. Jag har exempelvis tittat i *Oxford Advanced Learner's Dictionary* från 2005 och hittat flera nya ord från andra språk. Från Indien kommer exempelvis *abba* för far och från Sydafrika *indaba* som betyder ett stort möte. Att vi lever i en föränderlig tid visar också lexikonets världskarta där Europa inte längre är i centrum utan Stilla havet med Kina i väster och Amerika i öst.

SKANDINAVER ÄR generellt sett bra på engelska. Men det betyder inte att man alltid kan skriva akademisk engelska.

– Den akademiska engelskan är mer konservativ med en komplicerad struktur och formell vokabulär. Det gäller att öva upp känslan för detta språk. Därför ger jag sedan

många år tillbaka 7,5 poängskursen *academic writing and critical reading*. Kursens mål är bland annat att göra deltagarna medvetna om de typiska retoriska drag i akademisk engelska som finns inom det egna forskningsfältet. Denna termin har vi 20 studenter från bland annat Japan, Kina, Brasilien, Österrike, Iran, Polen och Sverige.

Vid Göteborgs universitet finns individuell språkhandledning vid samtliga fakulteter, både för svenska och för engelska. Men handledningen ser olika ut, berättar Rhonwen Bowen.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Enheten för akademiskt språk (ASK) Enheten inrättades den 1 oktober 2013 och är förlagd till Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Enheten ska samla alla universitetets resurser för handledning och språkutvecklande kurser i svenska och engelska, både för studenter, lärare, forskare och annan personal. En webbplats kommer inom kort.

Svenska har varit på nedgång som avhandlingsspråk under 1900-talets senare hälft medan engelskans dominans ökat. Den största förändringen är dock att tyska närmast försvunnit som avhandlingsspråk, att jämföra med 1930-talet då cirka en tredjedel av alla svenska avhandlingar var på tyska. I Sverige skrevs 87 procent av alla avhandlingar på engelska 2010, 12 procent på svenska och 1 procent på övriga språk.

Källa: *Engelska eller svenska? En kartläggning av språksituationen inom högre utbildning och forskning* av Linus Salö, en rapport från Språkrådet

FOTO: JOHAN WINGBORG

Rhonwen Bowen har precis gjort en kartläggning och skrivit strategier för språkhandledning och språkutvecklande kurser för hela GU.

FOTO: THOMAS MELIN

FOTO: MALIN ARNESSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Litteraturvetaren Stina Otterberg påpekar att språket är viktigt inom humaniora där det ofta finns ett spännande gränsland mellan akademiskt och konstnärligt berättande. Biofysikern Staffan Westenhoff påpekar att språket inte är väsentligt inom naturvetenskap. Till höger statsvetare Anders Sundell som ser det som självklart att skriva på engelska.

Traditionerna väger tungt

Inom naturvetenskap och medicin är det sedan länge engelska som gäller. Också inom samhällsvetenskap blir engelska allt vanligare medan humanister verkar hålla fast vid svenska.

Finns det kanske en motsättning mellan internationalisering och att delta i den svenska debatten?

ÅR 2010 BLEV Stina Otterberg lite av en kändis bland litteraturintresserade människor i landet. Det var då hon disputerade på en avhandling om Olof Lagercrantz.

– Jag funderade inte ens på att skriva på engelska. Litteraturen tillhör den intresserade allmänheten lika mycket som oss forskare, därför måste jag förstås använda svenska.

För litteraturvetare är språket extra viktigt. Därför skulle det vara konstigt att skriva om svenska författare på ett annat språk, menar Stina Otterberg.

– Inom humaniora finns ett spännande gränsland mellan akademiskt och konstnärligt berättande. Jag använder litterära grepp när jag skriver om en författare, som förstås också använder olika grepp, och skapar på så sätt en text som handlar om en text. Som humanist kan jag också samtala med texter från äldre tider. Just nu skriver jag exempelvis om Erik Axel Karlfeldt och citerar 80 år gamla studier som plötsligt blivit högaktuella för mig. De flesta avhandlingar blir bara lästa av ett fåtal personer men vi humanister kan trösta oss med att våra samtal kan sträcka sig över hundratals år.

Som litteraturvetare ingår man i ett mycket bredare sammanhang, som pågår både på kultursidor och hemma vid köksbordet, än vad det strikt akademiska gör, menar Stina Otterberg.

– Det där sammanhanget skulle vi tappa

om vi bytte språk. När jag skriver på svenska kan jag fördjupa min text med hänvisningar till den författare jag skriver om, vilket gör texten så mycket mer njutbar. Skulle jag skriva om exempelvis Nils Ferlins barfotabarn på engelska skulle jag inte kunna göra blinkningar till dikten i min egen text, vilket skulle få en viktig dimension att falla bort. Språket är mitt sätt att förstå världen, utan det skulle jag känna mig som Bambi på is.

Den språkliga friheten är lika viktig som den akademiska, menar Stina Otterberg.

- VISST KAN DET finnas anledning att använda engelska även för en humanist. Forskare inom klassiska språk vänder sig exempelvis ofta till kollegor över hela världen. För mig är dock den språklädje viktig, som kommer av att skriva på sitt modersmål. Kanske finns det en misstro inom akademiska gentemot skönskrivande? En kritiker sade exempelvis om Olof Lagercrantz att problemet med honom var att han skriver så bra att man tror att det är sant. Men en välformulerad essä som redovisar sina källor är ju inte mindre vetenskaplig än en träigt akademisk text.

Slagsidan mot det anglosaxiska kan också, paradoxalt nog, innebära mindre internationalisering, påpekar Stina Otterberg.

– Även författare från andra kulturer uppfattas idag med engelska glasögon. Ska man citera en fransk filosof gör man det ofta i engelsk översättning.

SEBASTIAN WESTENHOFF är biofysiker. Han är född i Hamburg men disputerade i Cambridge och kom till Göteborgs universitet för sex år sedan. Sedan december förra året ingår han i det prestigefulla programmet Wallenberg Academy Fellows.

– Jag forskar om fytokromer, proteiner

som förändrar sin form beroende på om det är ljus eller skugga. Det är exempelvis detta protein som gör att löv bildas när fröet växer ut från jorden. På samma sätt som man måste förstå hur en vävstol fungerar, för att kunna bygga en bättre modell, måste vi förstå hur proteinerna arbetar för att använda dem i samband med exempelvis läkemedel.

»För mig är dock den språklädje viktig som kommer av att skriva på sitt modersmål.«

STINA OTTERBERG

VID LUNDBERGLABORARIET, där Staffan Westenhoff är verksam, talar alla engelska. Också artiklar och forskningsansökningar skrivs på engelska.

– Inom naturvetenskap är trenderna desamma över hela världen, oavsett om forskaren kommer från USA, Japan eller Sverige. Till skillnad från humaniora och samhällsvetenskap är språket oväsentligt, det är resultaten som räknas.

Ändå tycker Sebastian Westenhoff att det är viktigt att kunna berätta om sin forskning på svenska.

- DELS ANSER JAG att forskare har skyldighet att popularisera, också min mormor ska förstå vad jag håller på med. Men det handlar faktiskt om ett större ansvar än så. Både politiker och journalister vill gärna ha enkla svar på komplicerade frågor. Det är inte så konstigt eftersom de måste fatta beslut alternativt skriva en artikel på ett begränsat utrymme. Men just därför är det viktigt att vi naturvetare förklarar vad forskning faktiskt är för något. Att det finns ett fåtal

”

vetenskapsmän som inte håller med om klimathotet är exempelvis inget märkvärdigt, det är så naturvetenskap fungerar. Det tog 50 år innan Einsteins relativitetsteori var allmänt accepterad, inte på grund av forskarnas ovilja, utan för att teorier alltid måste ifrågasättas.

Tyvärr ger medverkan i samhällsdebatten inga meritpoäng, påpekar Sebastian Westenhoff.

– Inom naturvetenskap handlar det om att publicera sig och dra in pengar, den som inte gör det blir snart bortglömd. I officiella dokument kanske det står att tredje uppgiften är viktig men i praktiken är det forskningsansökningar i stenhård konkurrens som räknas.

I Cambridge finns dock flera forskare som förstått vikten av att popularisera.

– Dessa forskare kanske ingår så uppenbart i världseliten att de inte riskerar någon prestigeförlust genom att undervisa på ett populärt sätt. Men i Sverige och många andra länder finns tyvärr inte mycket incitament för den typen av ansträngningar.

ANDERS SUNDELL ÄR sedan 2009 doktorand vid statsvetenskapliga institutionen. För honom är det självklara avhandlingsspråket engelska.

– Ungefär hälften av alla statsvetenskapliga artiklar är skrivna av amerikaner och alla viktiga tidskrifter inom ämnet är från USA. Så vill man nå ut internationellt är det engelska som gäller. Och att skriva en avhandling på svenska för att bidra till den svenska debatten känns inte som ett bra alternativ. Dels tar det så lång tid innan avhandlingen blir klar att den knappast kan bli ett debattinlägg, dels när den antagligen bara en ganska liten publik.

Men Anders Sundell tycker ändå att det är viktigt att delta i diskussionen på hemmaplan.

– Vi är ett gäng statsvetare som startat bloggen Politologerna där vi skriver om politik på ett icke-akademiskt sätt. Det tycker jag är en bra kombination, att både publicera sig internationellt och samtidigt snabbt kunna kommentera politiska händelser i en blogg på svenska.

Men Anders Sundell kan ändå hålla med om att det kan finnas problem med den ökade användningen av engelska.

– **DE FLESTA SKRIVER SÄMRE** på engelska än på svenska och även om vi på vår institution får hjälp med språkgranskning finns förstås risk för ett torftigare språk när man använder något annat än sitt modersmål. Och när vi tror att vi är internationella är det nog snarare så att vi istället är amerikaniserade. Som svensk måste man ha goda skäl att skriva om något som rör vår del av världen, medan en amerikan inte behöver motivera varför exempelvis USA:s presidenter är intressanta. Så frågan är hur mycket vi väljer våra ämnen själva och hur mycket vi istället försöker anpassa oss till amerikanska tidskriftsredaktörer.

EVA LUNDGREN

Enkla handfasta tips

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Det går att förbättra sin engelska på en lunchrast, förklarar Deborah Fronko som nyligen gav språktips vid en akademisk kvart.

Osäker på formuleringar och uttryck på engelska? Det är du inte ensam om. Deborah Fronko har granskat hundratals akademiska texter och menar att vissa fel ständigt dyker upp.

– Men det går att förbättra sitt skrivande utan att lägga ner jättemycket arbete.

DEBORAH FRONKO är magister i litteraturvetenskap, med inriktning mot teater. Men hon granskar också akademiska texter, främst från Chalmers. Hon påpekar att vissa fel oavbrutet återkommer.

– Det vanligaste misstaget är faktiskt att ha subjektet i singularis men verbet i pluralis och tvärtom, alltså "he are" eller "they is". I enkla meningar är sådana fel inte så vanliga men i mer komplicerade sammanhang är det viktigt att analysera vilka ord som hänger ihop. Det heter exempelvis "He is one of the *instructors* who *are* best at math", eftersom "are" syftar på "instructors" och inte på "he".

Engelskan har rak ordföljd, alltså subjekt-verb-objekt, vilket inte alltid svenskan har.

– Det är när man krånglar till det som man hamnar i Yoda-speak, alltså underlig ordföljd. Skriv därför hellre "Health conditions can be described at different levels" än "Descriptions of health conditions can be made at different levels".

HUR LÅTER MENINGEN "Robin Hood och sherif-fen av Nottingham gav till respektive stal från de fattiga"?

– Det blir inte så bra på svenska och inget vidare på engelska heller, förklarar Deborah

Fronko. Tvetydigheter hör hemma i skönlitteratur inte i akademiska texter. Undvik därför ord som "respectively" och "respective". Skriv hellre "References are listed in order of importance" än "References are listed in order of their respective importance". Och var säker på vad du menar när du skriver "however" eller "nevertheless". "However" antyder en kontrast och "nevertheless" betyder "trots". Orden är inte synonymer.

ÖVERANVÄNDNING av ing-formen är ett annat vanligt fel.

– Ing-formen används för att förmedla att något händer, eller inte händer, just nu: "We are talking." Det kan också vara något som händer snart: "We are meeting tonight." Också irritation kan uttryckas med ing-form: "The teacher is constantly repeating himself."

Men vissa verb, som "affect", "counteract", "describe" och "range" har sällan ing-form.

– Det heter exempelvis "The disease affects hand strength", inte "is affecting".

Akademiska texter kännetecknas också av "efficiency of use", förklarar Deborah Fronko.

– Istället för exempelvis "have to" använder man "must": "You must add 1 to 2 to get 3."

Sammandragningar, som "it's" eller "doesn't" hör heller inte hemma i en akademisk text. Skriv istället "it is" eller "does not".

DEBORAH FRONKO påpekar också vikten av att uttrycka sig genusneutralt.

– Det är bättre med "police officer" och "chairperson" än "policeman" och "chairman". Och om du skriver om Nobelpristagare, bestäm dig för om du vill skriva ut både för- och efternamn, men behandla kvinnor och män lika: skriver du *Nadine Gordimer* måste du också skriva *Harold Pinter*.

Svordomar är ett kapitel för sig, menar Deborah Fronko.

– Ja, det skulle jag kunna hålla en hel kurs om. "Fuck" är mycket grövre än många svenskar förstår, det är den starkaste svordomen i engelska språket! "Damn" är ett mer lagom sätt att svära.

Har du något generellt råd till den som vill förbättra sin engelska?

– Läs! Välj en engelskspråkig författare inom ditt ämne som du verkligen tycker om. Ta ett stycke här och där och studera riktigt noga både ordval och meningsbyggnad, det är jättenyttigt! Och krångla inte till det. Om din artikel är svår att förstå ska det vara för att ämnet är komplicerat, inte för att den är snårigt skriven!

FAKTA

I *Grammar for the non-native speaker* (Oppenheim förlag) har Deborah Fronko samlat exempel på vanliga misstag som personer med annat modersmål gör på engelska. Hon svarar också på språkfrågor i sin blogg: <http://grammarforthenonnativespeaker.blogspot.se>. Yoda-speak kan man öva sig i här: www.yodaspeak.co.uk.

Alla måste känna att de kan utvecklas

Ibland måste vi påminnas om sådant vi redan vet. Som exempelvis att människor behöver känna sig sedda och få möjlighet att utvecklas för att trivas på jobbet.

- Universitetet har mycket att lära av framgångsrika svenska företag, menar Anna Jonsson. Hon står bakom två färska böcker, är nybliven docent i företagsekonomi och ser sig gärna som en kunskapsförmedlare.

FRÅN DEN INSYNSSKYDDADE balkongen på sin lilla takvåning kan Anna Jonsson skymta sitt eget arbetsrum på Handelshögskolan, tvärs över gatan. Hit flyttade hon i höstas, ungefär samtidigt som hon blev docent i företagsekonomi vid Centre for International Business Studies.

Till Göteborgs universitet kom hon för ganska precis ett år sedan efter tio år på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet.

- Jag tror att det ofta är tillfälligheter som gör att man hamnar där man är. Det var exempelvis aldrig självklart för mig att börja forska. Men genom min utbildning på Ekonomihögskolan blev jag rekommenderad för projektet Vårdvision Skåne, som leddes av professor Richard Normann. Efter att ha arbetat ett år med honom och andra med forskarbakgrund på SMG Consulting väcktes min tanke att börja forska. Jag inspirerades av samverkan och kopplingen mellan praktik och teori. Men jag kommer inte från någon typisk akademikerfamilj.

Hennes pappa utbildade sig till arkitekt men gick sedan vidare in i näringslivet. Hennes mamma arbetade som förskollärare. Båda uppmuntrade henne att studera vidare.

- UNDER MIN BARNDOM reste pappa mycket, och mamma var ofta ensam med min bror och mig. Hon lärde oss att hjälpa till hemma och att man klarar det mesta med en positiv grundinställning. Min nyfikenhet och reslust tror jag att jag fått från pappa. Det var spännande att se vad han hade med sig från sina resor, som mango från Kenya eller

pistagenötter från Pakistan, som var väldigt exotiskt i början av 1980-talet.

Efter kandidatexamen och året på SMG läste Anna Jonsson in två magisterexamina, dels en praktikorienterad managementutbildning, dels en mer teorigenierad inom organisation. Dessutom kompletterade hon med kurser i psykologi och i informatik.

- Hade det inte varit för att min bror retade mig för att jag höll på att bli en överläggare så hade jag kanske valt att börja forska redan då. Men i stället sökte jag mig vidare och hamnade hos Ernst & Young och deras avdelning för Knowledge management i Stockholm.

MEN NÄR HON ETT ÅR senare hon fick syn på en liten annons i DN om att Lunds universitet sökte forskarassistenter tog nyfikenheten överhanden och Anna Jonsson flyttade tillbaka till Lund.

Hennes forskningsområde blev Ikea med fokus på företagets internationella expansion. Bland annat fick hon ett stipendium för fyra månaders vistelse i Kobe och Tokyo inför företagets öppnande där.

- Det var förstås spännande men också viktigt, påpekar Anna Jonsson. Vill man förstå de utmaningar som finns i ett annat land måste man resa dit och med egna ögon uppleva kulturen. Utlandsvistelser är också inspirerande och därför har jag tagit vara på möjligheten att sitta och skriva på såväl San Michele på Capri som vid Svenska institutet i Paris.

I BÖRJAN AV 2008 disputerade hon efter att ha lyckats stressa klart avhandlingen strax före jul. Den fick mycket uppmärksamhet i medierna både i Sverige och utomlands.

- Det finns naturligtvis ett stort intresse för Ikea och varför företaget är så framgångsrikt. Det handlar bland annat om väl fungerande kunskapsöverföring som bidrar till både effektivitet och nya innovativa lösningar.

Bland annat är företaget noga med vem man rekryterar.

- Också viljan att lära andra är grundlägg-

gande. Medarbetarna roterar exempelvis mellan olika avdelningar och delar av företaget, dels för att lära känna det bättre, dels för att det bidrar till en stark vi-känsla. Inte minst intressant är Ikea:s lärlingssystem där nya medarbetare får arbeta sida vid sida med erfarna kollegor.

EFTER DISPUTATIONEN fick Anna Jonsson ett Jan Wallander-stipendium och fria händer att själv bestämma vad hon ville göra. Det ledde bland annat till fyra månader i New York. Men också till att hon började intressera sig för ett företag i en helt annan bransch, Mannheimer Swartling.

- Jag frågade om jag fick sitta på deras kontor i Stockholm och studera deras verksamhet, hur man lär sig yrket och blir en bra advokat. Efter ett år på byrån och ett hundratal intervjuer kom jag fram till att det faktiskt finns en hel del likheter mellan advokatbyrån och möbeljätten. Bland annat har båda företagen ett lärlingssystem och satsar på medarbetarnas utveckling och lärande. Både Ikea och Mannheimer Swartling har också 12 år i rad hamnat i topp när studenter inom ekonomi och juridik tillfrågas om var de vill jobba. Klassiskt svenskt ledarskap, med gemensamma visioner, konsensus och samarbete, fungerar väldigt bra.

LÄRDOMARNA SAMLADE hon nyligen i boken *True partnership as true learning - knowledge sharing within Mannheimer Swartling*. Många av erfarenheterna från Ikea och Mannheimer Swartling skulle hon gärna vilja applicera på universitetsvärlden. Som till exempel en tydligare struktur för kunskapsutbyte och en kultur med en starkare vi-känsla. Också synen på medarbetaren och vilka förmågor och värderingar man söker vid rekrytering, tror Anna Jonsson att akademien skulle kunna utveckla.

Under tiden för sitt stipendium passade hon också på att gå olika utbildningar som till exempel det genusintegrerade ledarskapsprogrammet AKKA samt det postdok-

»Det är intressant att fundera över vad som motiverar kineserna och vilka förebilder de har. Vem lär de sig av och vilka länder är deras benchmark?«

toral programmet luPOD. Det var vid det senare hon träffade Sara Eldén, filosofie doktor i sociologi.

– Vi ifrågasatte ganska mycket, bland annat otydliga karriärvägar, och uppfattades kanske som jobbiga typer. Men vårt mål var inte att hitta fel utan att försöka förändra till det bättre. Det var också därför vi tog initiativ till och är redaktörer för den nyutkomna boken *Efter festen*, som handlar om konsten att överleva som postdoktor. Livet efter disputationen är idag ganska otydligt. Trots lagändringar för att förbättra karriärmöjligheterna så faller inte alltid förändringsinitiativen väl ut i praktiken.

ANNA JONSSON minns själv att hon direkt efter disputationen kastades in i undervisning utan att egentligen ha någon erfarenhet.

– Då hade jag ändå tur att någon hade planerat in mig i undervisning. Men jag hade inte tid att fundera över dagen efter disputationsfesten och hade heller inget samtal med vare sig prefekten eller mina handledare om vad jag ville göra. Att universitetet investerar både tid och pengar på sina doktorander för att sedan, när de disputerat, bara säga hejdå eller inget alls, är lite märkligt.

I andra organisationer är man mer klar över vad man vill med sina medarbetare, menar Anna Jonsson.

– Universiteten skulle gynnas av en ökad tydlighet istället för oskrivna regler och oklara anställningar. Men vi behöver också bättre system för kunskapsöverföring i praktiken, för hur vi till exempel successivt slussas in i rollen som handledare av doktorander. En nydisputerad borde exempelvis få jobba sida vid sida av en docent, som i sin tur jobbar nära en professor. Och om äldre handledare systematiskt stöttar yngre skulle båda troligtvis få nya idéer och ökad motivation.

DET BORDE OCKSÅ vara mer självklart att ibland byta miljö, menar Anna Jonsson.

– För många kanske det inte skulle fungera rent praktiskt att flytta till en annan ort, men bara att byta institution, pröva på Chalmers, ett företag eller en någon annan verksamhet, skulle kunna vara nyttigt för att vidga perspektivet. Jag får själv energi av att byta miljö och samverka med andra. Och med det följer alltid nya tankar och lärdomar.

Anna Jonsson föreläser också en del

utanför universitet. Då händer det ibland att hon får höra att det hon berättar väl inte är särskilt nytt.

– Men för mig handlar forskning inte bara om nya upptäckter och nya begrepp, utan lika mycket om att tolka och förstå vår omvärld. Många av de modeller och teorier vi har idag har vuxit fram i en annan tid och det är därför viktigt att studera praktiken och lära från den och sedan gå tillbaka till teorin och se vilka begrepp som hjälper oss att förklara och utveckla vår förståelse för praktiken. I min senaste studie, som kom att handla mycket om motivation, är det intressant hur grundläggande klassisk motivationslitteratur hjälper oss förstå drivkrafterna till att dela med sig av kunskap och kunnande. Jag känner mig lite som en kunskapsförmedlare som påminner om gamla insikter som kanske lätt glöms bort i vår stressiga tid.

JUST NU DELAR Anna Jonsson sin tid mellan Handelshögskolan i Stockholm, där hon ingår i ett forskningsprojekt om svenska detaljhandelsföretag, och Centre for International Business Studies, där hon handleder och undervisar.

Tillsammans med sina kollegor på Organisation och Management reste hon till Shanghai i höstas. Där har hon varit en gång tidigare, för 10 år sedan.

– Staden har verkligen förändrats och känns stundtals nästan mer modern än New York. Det är intressant att fundera över vad som nu motiverar kineserna och vilka förebilder de har. Vem lär de sig av och vilka länder är deras benchmark? För det är intressant hur ett kommunistiskt land drivs mer eller mindre som en marknadsekonomi. Att kinesiska bolag köper upp existerande globala företag, som till exempel Geelys köp av Volvo Cars, är något som vi troligtvis kommer att se mer av i framtiden.

Något annat som Anna Jonsson är nyfiken på är Göteborg och vilka värderingar som dominerar här.

– När jag åker taxi till eller från Landvetter brukar jag fråga chauffören om vad han eller hon tror om Göteborgs framtid och vad staden står för. Alla är väldigt glada och hjälpsamma och säger ”jajamen” lika ofta som vi skåningar säger ”härligt”.

ANNA JONSSON

AKTUELL: Författare till boken *True partnership as true learning - knowledge sharing within Mannheimer Swartling*. Tillsammans med Sara Eldén är hon också redaktör för den nyutkomna boken *Efter festen*. Hon har också nyligen blivit docent vid Centre for International Business Studies, Handelshögskolan samt jobbar i ett projekt vid Handelshögskolan i Stockholm om svensk detaljhandel, finansierat av Ragnar Söderbergs stiftelse.

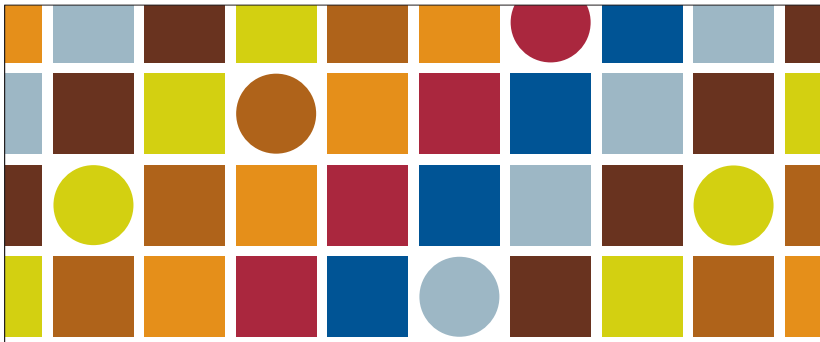
BOR: I centrala Göteborg.

STYRKA: Jag uppfattas som positiv, social och engagerad i det jag gör.

SVAGHET: Jag är stundtals ganska enviss och tålmod är inte min starka gren.

DET BÄSTA MED YRKET: Att få möjlighet att kombinera kreativitet med ambitionen att lära sig mer om ett ämne.

DETTA VISSTE DU INTE: Anna Jonsson kommer från Södra Sandby. Hon bjuder gärna på hemlagade köttbullar eller Bröderna Anderssons blodkorv.

GU Online 15 maj

GU Online är en återkommande temadag om nätburen undervisning inom högre utbildning. Vårens GU Online har temat **Virtuella labbar och klassrum** och hålls den 15 maj på Wallenberg konferenscentrum. Ur programmet:

- C. Berger: *Virtual Test Environment for Self-Driving Miniature Cars – Experiences from a Large-Scale Bachelor Project Course*
- H. Rystedt & C. Sellberg: *Simulering för säkerhets skull – träning och bedömning av professionellt agerande*
- A. Lantz-Andersson & E. Petersson: *Vetenskapligt arbetssätt och digitala verktyg – Virtuella laboratorier och koldioxidkalkylatorer*
- M. Axelsson: *BIOlabs – real laboratory exercises using the internet*

Anmälan senast den 13 maj • [Läs mer på www.pil.gu.se/guonline](http://www.pil.gu.se/guonline)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

PROFESSORS- INSTALLATION 2014

Installationen äger rum fredagen den 9 maj med start klockan 14:00 i Göteborgs Konserthus vid Götaplatsen. Vårens professorsinstallation och höstens doktorspromotion är universitetets två viktigaste högtider. Båda står för förnyelse, den förnyelse som nya professorer och nya doktorer representerar. Som medarbetare har du möjlighet att närvara. Anmälan sker på medarbetarportalen.

Hjärtligt välkommen!

Att söka jobb kräver arbete

- en inspirationsdag för doktorander om jobbsökande

Fackförbundet ST

Efter disputationen

ST jobbar kontinuerligt med att stödja dig som doktorand och fortsätter under våren seminarierna med temat "Efter disputationen". Vi hoppas med dessa inspirationstillfällen ge dig råd och stöd på vägen under din anställning som doktorand, men även inför när du som disputerad ska söka jobb.

Dagen inleds med en genomgång av vad man som arbetssökande bör tänka på; hur beskriver jag min kompetens och mina erfarenheter, vad vill arbetsgivarna ha och hur ser jag till att synas i mängden? Vi presenterar även en rad statliga arbetsplatser och vilka jobbområden som finns där och kommer arbeta konkret med att utforma en jobbsökplan.

Föreläsare och kursledare är Inger Ehn Knobbloch, utredare, forskarutbildad och certifierad karriärcoach.

ST bjuder på lunch

Datum Måndag 28 april 2014
Plats Ågrenska villan, Högåsplatsen 2, Göteborg
Anmälan till helena.rohden@gu.se senast 17 april

Program
kl 12.00-12.40 Inledande lunch
kl 12.40-15.00 Coachning i helklass och grupp
kl 15.00-16.00 Fika och summering

ST bjuder på lunch, vänligen meddela om du har speciella önskemål angående maten eller är allergisk mot något.

Begränsat antal platser, först till kvarn gäller!
Välkommen!
www.st.org/gu

Ledaren ska fånga upp goda idéer

Vad krävs för att ett universitet ska utvecklas till en bättre hemvist för nyskapande forskning?

Kreativt ledarskap är en viktig del, visar ny forskning.

- Ledarens uppgift är att stimulera medarbetarnas kreativitet för att få till vetenskapliga genombrott och innovationer, menar professor Sven Hemlin som är aktuell med en bok som avlivar en känd myt.

Du är huvudredaktör för den nytkomna samlingsvolymen *Creativity and Leadership in Science, Technology and Innovation*. Varför har ni gett ut den här boken?

- Vi tycker att det är dags att avliva myten om att kreativitet varken kan eller bör styras. Forskningsledaren kan stimulera kreativitet. Det visar vi i den här boken som består av tio bidrag samt ett inledande och avslutande kapitel, där vi analyserar vad som har gjorts och var forskningen står idag samt var utmaningarna finns. En av medredaktörerna, professor Michael D Mumford, är en av världens ledande forskare på kreativitet i arbetslivet, men även de två andra redaktörerna, Carl Martin Allwood och Ben R Martin har inom sina respektive områden kommit med viktiga bidrag. Boken är egentligen ett resultat av en konferens som vi höll i Göteborg sommaren 2010 med temat kreativitet och ledarskap inom vetenskap, teknologi och innovation. Några av bidragen från den konferensen finns med, men vi har dessutom inbjudit forskare och fått med kapitel av några andra som är framgångsrika på området. I boken tar vi upp ämnen som ledarskapets betydelse för kreativiteten inom vetenskap, teknik och innovation, till exempel handlar ett kapitel om de särskilda krav som ställs i tvärvetenskap. Ett annat kapitel handlar om träning av kreativt ledarskap.

- Boken är främst skriven för chefer och ledare inom industrin och offentlig sektor, framför allt på högskolor och universitet. Men den riktar sig också till alla inom forskarsamhället som behöver kunskap om hur ledare kan stimulera kreativitet.

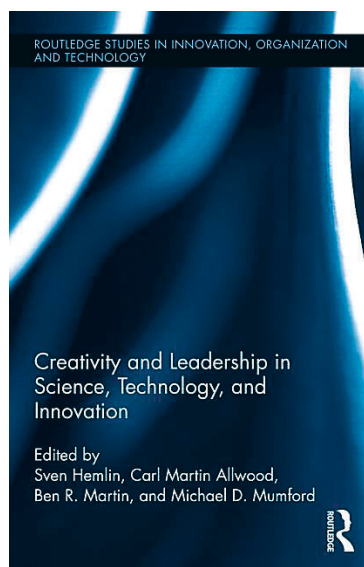
Det finns en allmän uppfattning om att kreativitet varken kan eller bör styras, utan finns som en egenskap hos högt motiverade och

självständiga individer som inte behöver ledarskap. Men i den nya boken hävdar ni alltså att det är en myt?

- I boken gör vi upp med teorin om den heliga gnistan ("the sacred spark theory") som är lite missvisande eftersom den bygger på att originalitet enbart emanerar från den enskilda individen. Vi menar att alla människor har möjlighet att utveckla kreativa arbetssätt och originella tankar om de rätta förutsättningarna finns. Man talar numera om "lilla k", arbetslivets kreativitet, och "stora K" som kännetecknar det enskilda geniet. Här tänker man på Einstein och Marie Curie. Men sådana personer är väldigt få, även inom forskarvärlden.

Tidigare forskning visar att det behövs många komponenter i en organisation som samverkar för att få ett kreativt arbetsklimate. Chefen är en viktig faktor. Men vad kan en chef göra konkret för att stimulera kreativiteten hos de anställda, till exempel i en arbetsgrupp?

- En chef spelar stor roll som förebild och kan stimulera ett kreativt arbetsklimate i en arbetsgrupp. En av projektledarens viktigaste uppgifter är att fånga upp goda idéer bland sina medarbetare. Men för att det ska gå krävs en tillåtande atmosfär och en viss grad av autonomi och frihet. Ledaren, som ska vara expert i ämnet, måste sedan

fånga upp bra idéer som inte är färdigformulerade och i sin tur generera egna tankar som knyter an till gruppens eller enskilda medlemmars förslag. Därefter ger ledaren feedback och skickar tillbaka idéerna till gruppen eller medlemmen för att vidareutveckla dem, om de visar sig vara hållbar. Den processen kräver tid för reflektion och kunskapsutveckling.

- En ledare kan stimulera kreativitet hos sina medarbetare bara genom att förvänta sig att de ska komma med kreativa idéer och lösningar, en så kallad Pygmalion-effekt eller självuppfyllande profetia.

Kreativitet kan betyda väldigt mycket och innebörden är nästan omöjlig att fånga. Men om du ändå skulle försöka definiera kreativitet?

- En vedertagen definition av kreativitet säger att det är resultatet av en process där produkten ska vara ny, originell och tillämpbar. Den produkten ska kunna användas till något men tillämpningen behöver inte vara praktisk utan kan också vara teoretisk. Det är resultatet och inte hur man ser på den egna arbetsprocessen, som räknas. Andra ska kunna bedöma slutresultatet och tycka att det är kreativt. Ibland kan man få höra kollegor som säger att de har varit kreativa idag, fått många nya idéer och det kan väl vara bra, men om det inte leder till något resultat som andra i området bedömer som kreativt så är det knappast något kreativt.

I boken hävdar ni att det finns två grundläggande faktorer som kreativt ledarskap består av. Vilka är dessa?

- Det första är att ledaren, till exempel i en forskargrupp, kan sitt område, alltså är expert. Det är helt avgörande. För det andra måste han eller hon vara duktig på att ge stöd på både individ- och gruppnivå. Stödet består av två delar: dels ska ledaren vara intellektuellt bollplank, samt kunna vidareutveckla medarbetarnas idéer, dels ska ledaren ge emotionellt stöd. Det är viktigt att chefen bryr sig om sina medarbetare och uppmärksammar dem. Ledaren bör inte hålla inne med beröm utan kreativiteten stöds när chefen visar uppskattning även för små kreativa insatser.

– Att vara kreativ är grundläggande för en forskare. Hur mycket forskning man än producerar, så är det de nya idéerna och de nya resultaten som för vetenskapen framåt, säger Sven Hemlin, professor i psykologi, som är huvudredaktör för boken *Creativity and Leadership in Science, Technology and Innovation* (utgiven på Routledge förlag).

Hur ser ledarskapet ut i olika faser av den kreativa processen?

– Det krävs olika ledarstil i de olika faserna av ett projekt. I början av ett nytt forskningsprojekt måste ledaren ge mer fria tyglar, det är då man ska utveckla de nya idéerna. Senare måste ledaren strama åt och fokusera arbetet mot ett visst mål och sätta upp deadlines. I slutändan kommer man förhoppningsvis fram till en hållbar idé. Man talar om att gå från den divergenta till den konvergenta faser, då krävs det mer fokusering för att slutföra ett projekt.

Men kan forskningsledare lära sig att hantera de olika ledningsstilarna?

– Det är ju ingen egenskap som är medfödd, men många kan lära sig. I forskning och industriell utveckling är gruppledarna oftast experter, men det räcker inte. Att leda och stötta grupper kräver ett handlag, lång erfarenhet och gärna att man har gått

»I Vision 2020 finns det många fina tankar och vackra ord men sådana dokument fyller ingen funktion för enskilda forskare eller forskargrupper.«

kurser i kreativt ledarskap. I USA finns det gott om sådana kurser men jag känner inte till några i Sverige. Det är heller inget man lär sig på i forskarutbildningen eller chefsutbildningar. Som enskild forskare kan man också lära sig att bli mer kreativ.

På vilket sätt kan universitetsledningen stimulera kreativa forskargrupper?

– Ledningens viktigaste uppgift är att tillgodose behovet av basala resurser för all

undervisnings- och forskningsverksamhet. Men forskningsbehovet varierar ju mellan exempelvis biotekniker och etnologer. Min rekommendation är att sprida resurserna till fler grupper än vad som sker idag och inte koncentrera dem till få stora forskningscentrum. Belöna bra forskning som är kreativ. Universitetsledningarna måste värna om forskargrupper, det är där nya idéer skapas. Istället för att sätta upp visioner för organisationer bör man försöka stimulera och belöna goda idéer.

Men i Vision 2020 framhålls vikten att skapa kreativa forskningsmiljöer, är det inte gott nog?

– Nej, den delen av texten är riktigt tunn. Att utveckla och skapa nya arenor för möten har vi hört förut. Det gör forskare redan. Det står också att man ska stimulera gränsöverskridande samarbeten men det är oklart vilka gränser som avses. De senaste tjugo åren har ju vetenskapliga samarbeten ökat mycket, inom alla områden och över disciplinränder, vilket bland annat ökningen av samförfattade publikationer är ett tecken på. Och att verka för tydliga karriärvägar har jag aldrig uppfattat som ett problem i kreativa miljöer.

– I Vision 2020 finns det många fina tankar och vackra ord men sådana dokument fyller ingen funktion för enskilda forskare eller forskargrupper. Vi lever i en helt annan värld, där vi sysslar med att utveckla ny kunskap. Det är där de goda idéerna skapas. Visioner är snarare till för universitetets högsta ledning, att visa upp för omvärlden. Det handlar om extern marknadsföring vilket också kan ha en funktion, det vill säga att visa upp universitetet utåt. Men för forskningen har den ingen betydelse.

Du har tidigare studerat vad som kännetecknar framgångsrika forskargrupper och kommit fram till att kreativa grupper lika gärna är små. Det går stick i stäv mot rådande forskningspolitik, men ser vi nu kanske att de stora anslagens tid är förbi?

– Vi är inne i ett trendbrott, tror jag. Långsiktigt större stöd kan vara bra och stabilitet kan behövas, men risken är att för mycket resurser skapar lättja och leder till minskat nytänkande. Fler och fler börjar inse att det är bättre att sprida resurserna. Om satsningarna kanaliseras till ett fåtal stora, då minskar sannolikheten för nya idéer. Man kan aldrig veta var det kan poppa upp nya goda idéer.

Emad Alsaleh och Layla Kandakji är arkitekter som kommit till institutionen för kulturvård från krigets Syrien.

Arkitekter fick fristad

Mitt framför deras ögon har ett oersättligt kulturarv bombats sönder. Men det är inte det Emad Alsaleh och Layla Kandakji sörjer mest.

– Det värsta är alla människor som dött och det hat som konflikten lett till.

De är forskare i arkitektur som kommit direkt från krigets Syrien till trygga Göteborg.

DET ÄKTA PARET är arkitekter och lämnade ett våldsamt Syrien av säkerhetsskäl samt för att kunna forska om kulturarv på Göteborgs universitet. De har arbetat vid fakulteten för arkitektur vid universitetet i Aleppo, där Alsaleh också varit dekan samt koordinerat ett masterprogram om restaurering av historiska muslimska städer. Men det krig som startade för tre år sedan och som sommaren 2012 också nådde Aleppo har raserat hela deras tillvaro.

Layla Kandakji kommer ursprungligen

från Homs, Syriens tredje största stad.

– Människorna där är kända för sina roliga historier, berättar hon. Men idag är det något annat man tänker på när man hör namnet Homs; det är där de allra värsta striderna ägt rum. Min mor, som är över 80 år gammal, har fått klara sig utan elektricitet, utan värme och med stora svårigheter att ens handla mat. Hennes starka tro gör att hon orkar men jag är ständigt orolig för henne.

Layla Kandakji har åtta syskon, de flesta bosatta i andra länder. Hennes far uppfostrade både sina söner och döttrar till att vara jämställda och självständiga vilket bland annat lett till att också systrarna gått på universitet.

Emad Alsaleh har palestinskt påbrå. 1948, då Israel bildades, tvingades hans far som ensam sextonåring fly till Syrien.

Också han har många syskon som studerat. Självläste Emad Alsaleh arkitektur vid det stora statliga universitetet i Aleppo.

– Jag funderade först på att bli civilingenjör men älskar design så jag valde arkitektur istället. Jag träffade Leyla på universitetet men först var vi bara vänner. Så småningom fortsatte jag studera i Dresden, gifte mig med Layla, fick två döttrar och doktorerade 1989. Så småningom flyttade vi tillbaka till Syrien och bodde först i Homs och sedan i Aleppo där Layla disputerade förra året.

ALEPPO ÄR SYRIENS näst största stad. Men också världens äldsta bebodda stad där de allra tidigaste bosättningarna är cirka 7 000 år gamla. Den äldsta stadsdelen är upptagen på Unescos världsarvslista. Men det är ett kulturarv som håller på att gå förlorat.

– Jag sörjer verkligen all materiell ödeläggelse, förklarar Emad Alsaleh. Men mycket värre är förstås att 150 000 människor dött i Syrien på grund av kriget och ännu fler har skadats.

– Byggnader går att restaurera, påpekar

Layla Kandakji. Det är svårare att återuppbygga människors moral. Aleppo har i alla tider varit en mötesplats för olika kulturer. Här bor ljusa och mörka om vartannat och alla religioner har fram till nu samsats här. Jag kan inte förstå varifrån allt meningslöst hat plötsligt har kommit.

– Vi bor bara fem minuters promenad från universitetet, förklarar Emad Alsaleh. Sedan kriget kommit till staden var det dit vi fick gå varje dag för att ladda våra laptoppar för att det inte fanns någon elektricitet hemma. På kvällarna var det så bekmörkt att vi inte kunde gå ut. Och skulle vi köpa bröd eller grönsaker lämnade vi våra universitetskort hemma eftersom intellektuella riskerar att kidnappas. Vi kunde bara röra oss i en liten del av Aleppo, det fanns prickskyttar överallt.

DET VAR I MAJ förra året som Emad Alsaleh och Layla Kandakji fick en inbjudan från institutionen för kulturvård att komma på ett Erasmus Mundus-program till Göteborg.

– Men det krävdes väldigt mycket pappersarbete innan vi kunde åka, förklarar Layla Kandakji. Och jag, som inte kunnat besöka Homs på två och ett halvt år, kände att jag måste få träffa min mamma innan jag reste. Så jag åkte dit och stannade i tre dagar men vågade inte gå ut under hela den tiden. Flera av mina släktingar har dödats, bland annat försvann sonen till en av mina kusiner på väg till universitetet.

Avståndet mellan Aleppo och hamnstaden Tartus är 280 kilometer och brukar ta cirka tre timmar med buss.

– Men vi måste färdas genom öknen och resan blev därför cirka 450 kilometer lång och tog åtta timmar, förklarar Layla Kandakji. Vägen påstods vara säker men det kändes inte så. Folk brukar prata på bussen men denna gång satt alla tysta.

Sedan fortsatte paret direkt med taxi hela vägen till Beirut, Libanon.

– Där blev vi kvar i en månad, förklarar Emad Alsaleh. Jag hade fått visum, men inte Layla och myndigheterna påstod att hon måste resa till Amman för att hämta det personligen. Men vi hade hört att syrier som reste dit avvisades vid gränsen. Med hjälp av Johan Ahlgren vid International Centre fick Layla dock till slut visumet skickat till sig.

PÅ FLYGPLATSEN blev de dock återigen stoppade. Som palestinsk syrier får Emad Alsaleh nämligen inte vistas särskilt länge utanför Syrien utan särskilt tillstånd.

– Jag var rädd för att det skulle bli en massa problem men efter en del krångel fick vi ge oss iväg i alla fall.

Sedan slutet av november förra året är de i Göteborg. De bor centralt och kan promenera till Geovetarcentrum där institutionen för kulturvård ligger.

– Alla svenskar vi träffat har varit ödmjuka och oerhört trevliga, berättar Layla Kandakji. Vi har varit på teater, museer, internationella kaféer och besökt flera intressanta kyrkor och andra sevärdheter. Men vissa saker förstår vi inte, som exempelvis biljettsystemet inom kollektivtrafiken.

»Jag sörjer verkligen all materiell ödeläggelse. Men mycket värre är förstås att 150 000 människor dött i Syrien på grund av kriget och ännu fler har skadats.«

EMAD ALSALEH

De har också besökt Chalmers.

– Vi är imponerade över det otvungna sätt lärare och studenter umgås med varandra, syriska universitet är mycket mer hierarkiska, förklarar Emad Alsaleh. Vi försöker också lära oss svenska men trots att vi talar både engelska och tyska tycker vi att uttalet är svårt.

Den 26 mars höll de varsitt seminarium. Emad Alsaleh berättade om Aleppo mellan det individuella och kollektiva minnet medan Layla Kandakji diskuterade omvandlingar av bostäder i staden.

- VI LEVER DAG för dag, förklarar hon. Men vi hoppas kunna återvända så småningom till våra normala liv. Vad som händer i Syrien är en skam och det är otroligt att världens inflytelserika länder kan låta detta hemska krig bara fortsätta. De flesta människor önskar ingenting högre än fred.

– Jag är trots allt optimist, förklarar Emad Alsaleh. Jag kan inte tänka mig att jag inte kommer att kunna återvända till familj, vänner och studenter. Syrien behöver ett

internationellt ingripande som gör slut på allt våld. Sedan måste mycket arbete läggas ner på att återupprätta människors respekt för varandra och den vidsynthet som tidigare utmärkte vårt land. Då kommer vi att kunna leva i harmoni igen.

Men de kommer inte att kunna återvända till Syrien så länge kriget pågår.

EVA LUNDGREN
ALLAN ERIKSSON

Hur kommer det sig att Emad Alsaleh och Layla Kandakji överhuvudtaget kommit till Göteborg? GU Journalen frågade Charlotta Hanner Nordstrand, universitetslektor vid institutionen för kulturvård.

– Både min man, Jon Erik, tidigare överbibliotekarie vid UB, och jag har flera gånger varit i Syrien. Bland annat var vi där 2009 för att undersöka lämningar av bysantisk kultur. Vi fick kontakt med flera forskare vid universitetet i Aleppo. Bland dem fanns Fatina Kourdi, som senare besökte Göteborg, samt Emad Alsaleh och Layla Kandakji.

När Johan Ahlgren, handläggare på International Centre, förra året fick veta att Göteborgs universitet kunde vara med i Jolyeem, ett Erasmus Mundus-program inriktat mot Jordanien, Syrien och Libanon, visste han att Charlotta Hanner Nordstrand hade kontakter i Syrien.

– Detta ledde till att vi i maj förra året bjöd in Emad Alsaleh och Layla Kandakji och efter mycket arbete, både från International Centre, institutionen för kulturvård, min man Jon Erik samt Niklas Nannskog vid Jolyeem i Lund, var till slut alla dokument klara. Men utan hjälp av parets dotter Noura, som från Tyskland lyckades få kontakt med sina föräldrar de korta stunder Internet och telefoner fungerade, hade det inte gått.

– Vi är alla väldigt glada att de är här!

ANNAT NÄTVERK: SAR

Göteborgs universitet är sedan 2012 med i det internationella nätverket SAR, Scholars at Risk, som stöttar forskare i hela världen som arbetar med akademisk frihet. I mitten av mars arrangerade GU ett möte med representanter från universiteten i Lund, Uppsala, Stockholm samt Malmö högskola, för att diskutera ett eventuellt framtida nationellt SAR-nätverk.

– Vi planerar också att från och med 2015 finansiera ett mottagande av en forskare inom SAR, förklarar prorektor Helena Lindholm Schulz. Vi har sneglat lite på universitetet i Oslo, som länge varit medlem i SAR och som avsätter cirka 1 miljon kronor per år för att kunna ta emot en förföljd forskare. Vi tycker att det verkar vara ett rimligt åtagande även för Göteborgs universitet.

Innan ett lärosäte tar emot en förföljd forskare görs en matchning så att forskaren kommer till en institution som passar hans eller hennes forskningsområde.

– Det är en viktig princip att forskaren ska bidra till utvecklingen vid det mottagande lärosätet, menar Helena Lindholm Schulz.

»Jag förverkligade min barndomsdröm«

SAM DUPONT, marinbiolog vid institutionen för biologi och miljövetenskap

Vad håller du på med just nu?

– Just nu sitter jag på ett plan till Hong Kong och skriver men borde egentligen arbeta på den presentation som jag ska hålla om några dagar om klimatförändringarnas inverkan på marina arter.

– När jag var liten ville jag bli som Indiana Jones: resa runt hela världen och utforska mysterier, vara lika cool mitt i djungeln som inför studenter eller politiker, och, för att vara ärlig, kunna förföra den där rätta flickan.

– Idag känner jag mig inte allt för långt borta från mina barndomsdrömmar. Jag tillbringar 20 procent av min tid på resande fot. Mitt arbete som forskare är i högsta grad flexibelt. Jag är min egen chef och jag undersöker faktiskt livets mysterier. Och jag har verkligen hittat den där rätta flickan och vi har funnit en perfekt balans mellan familj, arbete ... och att ha roligt.

Vad är roligast med din forskning?

– Jag älskar att vara på labbet och att med blöta händer göra experiment på fascinerande små marina varelser. Jag förundras ständigt över hur kreativt livet är. Varje år odlar vi en rad olika organismer och att få se en hel organism utvecklas från en enda cell är helt enkelt fascinerande.

– Jag gillar också sådant som är oväntat.

Att vara forskare innebär att ständigt möta nya utmaningar. Det kan vara resultat som utmanar ens hypotes, tekniska problem eller djur som vägrar uppföra sig. Jag älskar verkligen att oavbrutet behöva improvisera, revidera mitt tänkande och att vara en evig student. Det är verkligen intellektuellt utmanande.

– Jobbet innebär också möten med andra (med andra ord: dricka öl), ofta väldigt kloka och roliga personer.

Vilka problem möter du och hur löser du dem?

– För att citera kända svenska filosofer: ”money, money, money”. Jag använder alltmer av min tid till att se till att min grupp får resurser, vilket knappast är den roligaste delen av mitt jobb. Dagens forskningsfinansieringssystem är problematiskt eftersom forskare måste använda mycket mer tid åt att försöka få pengar (med mycket liten chans till framgång) än åt att faktiskt göra sitt jobb: forska. Detta får konsekvenser för kvaliteten på den forskning som bedrivs.

– Jag har några utopiska idéer om hur forskningsfinansieringen skulle kunna utvecklas men jag antar att, på kort sikt, skulle jag nog heller vilja hitta en rik mentor (Bill Gates, om du läser detta ...)

Hur kan samhället få glädje av din forskning?

– När jag valde ämne för min doktorsavhandling i marin ekologi drevs jag enbart av

nyfikenhet. Och det var något jag faktiskt var ganska stolt över. Jag ägnade mig åt vetenskap bara av pur skönhetslängtan.

– Nu, när jag har två barn, har jag ändrat mitt tänkesätt. Jag vill verkligen bidra till en bättre värld, genom att vara en god medborgare men också genom mitt vetenskapliga arbete. Min forskning drivs fortfarande av nyfikenhet men numera är denna nyfikenhet vänd mot frågor som har samhällsrelevans.

– Så min grupp försöker bidra till samhället på olika sätt. Vi undersöker vad världens växande befolkning kan tänkas få för konsekvenser för marina arter, ekosystem och alla de oräkneliga tjänster havet består av. Vår strategi handlar inte bara om att dokumentera den förödelse som klimatförändringarna väntas leda till utan också om hur vi kan bli beredda och beväpnade. Vi arbetar på strategier för att kommunicera vetenskaplig information till alla intresserade, allt från skolbarn till politiker. Vi forskar också hand i hand med det medicinska området. Vi är övertygade om att vi från marina organismer kan lära oss saker som kommer att vara till nytta för oss människor, exempelvis inom regenerativ medicin.

– Med andra ord: Det vi försöker göra är att rädda världen.

FOTO: PRIVAT

1600-talet som kreativt nu

Konstnärlig forskning handlar om närvaro och om att söka efter det som ännu inte är definierat. Det menar Elisabeth Belgrano, forskare i scenisk gestaltning vid Högskolan för scen och musik, som är en av initiativtagarna till performance-kollegiet vid Konstnärliga fakulteten

Vad betyder kreativitet för dig?

– Sinnlig närvaro. Viktigt att alla sinnen får vara med, både för estetiken och problemlösningen. Det är att fånga närvaro och att bli berörd i nuet. Den kreativa processen består i att fånga ögonblick och sätta ihop dem, associera och improvisera. Mitt avhandlingstema inom musikdramatik var att studera hur klagan och vansinne gestaltades, framför allt inom den venetianska 1600-talsoperan. Jag följde en sångerska som var specialist på uttrycks sättet och blivit symbol för intet. Det innebar att hon kunde vara i stunden, då allt och inget är möjligt. Intellektuella förde samtal kring begreppet som inte riktigt kunde förklaras. Det är som med kreativitet, en paradox. Det är tomt för att det används ofta samtidigt som det rymmer mycket.

Är kreativitet till och med en förutsättning för forskning?

– Man måste tillåta sig att ha ett öppet sinne, fånga det oväntade och inte binda in sig i en hypotes. Konstnärlig forskning handlar om närvaro och om att leta efter något som redan finns men som ännu inte är definierat. Du kommer dit genom att sätta ord på olika faktorer i den konstnärliga processen. Detta är nödvändigt, inte bara för att skapa en förståelse utan också för att integrera och gestalta orden. Man kan imitera, men då jaget alltid finns med tillförs något nytt. Metod som resultat av en sinnlig process diskuteras ofta och är något man kan sätta ord på först när man är klar med sin forskningsstudie. Metoden kan bli resultatet.

Kan man undervisa i kreativitet? Eller ännu hellre: Kan man lära sig att bli mer kreativ i undervisning?

– Ja, men det är en stor utmaning. Då vi idag ständigt matas med information ligger den i att få någon att upptäcka lust, att kunna förundras och stimulera nyfikenhet. Som föreläsare måste du vara lyhörd gentemot den du undervisar, ge fakta och tala till sinnen.

På vilket sätt kan miljön vara stimulerande?

– I forskning är det viktigt att mötas då man blir berörd av den man möter. På Göteborgs universitet ges många möjlighe-

ter. Det kan vara på gemensamma kurser som högskolepedagogik eller på plattformar likt PARSE (Plattform for Artistic Research Sweden) som Konstnärliga fakulteten nu skapar, där teman är i fokus. Tanken är att få igång tvärvetenskapliga samarbeten. I grupp kan nya idéer stimuleras. Jag kan även bli berörd av en miljö som skänker balans och som är fri från informationschocker. När jag springer eller går möter jag mina egna tankar som ger insikter. Jag kan beröras av impulser från historien som jag tar med till nuet. Under min avhandlingstid gick jag med 1600-talskorsett i två veckor och studerade hur det påverkade andning, hållning och sättet att agera.

Men vad händer om man blir motarbetad och känner sig ensam?

– Du blir berörd av det och tänker hur ska situationen lösas? Hur du då gör beror på din person, var du befinner dig i livet och i vilken sinnesstämning du är. Kan du vila sinnen kanske du kan ladda om. Ibland vet du att du har erfarenheter som gör att du kan finna nya vägar. Motstånd kommer alltid att finnas. Jag har tagit till mig filmregissören Sally Potters tankar att alltid tillåta sig att gå vidare, att följa de spår som man upptäcker utan rädsla.

Finns det inte en myt om att konstnärer ska lida?

– Kanske har lidande med konstnärligheten att göra? Under 1600-talet var den musik som berörde ofta den som uttryckte lidande. Någon älskade så att den led, det var en slags njutning utan slut. Tillåtandet att gestalta detta på operascenen var något förlösande som bröt med gamla mönster, det kontrollerade. Självt experimenterade jag med hur nära skratt och gråt ligger varandra. Ornament som lät som tårar gjorde att upprepat skratt lät som gråt.

När känner du dig kreativ?

– Då flowkänslan uppstår. När jag släpper kontrollen och blir uppmärksam på sinnliga impulser. Jag kopplar dessa till minnen och erfarenheter och nya tankar skapas som leder vidare.

**TEXT: HELENA SVENSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG**

»Under min avhandlingstid gick jag med 1600-talskorsett i två veckor och studerade hur det påverkade andning, hållning och sättet att agera.«

”

FOTO: JOHAN WINGBORG

Åslög Dahl och Bente Eriksen är två av författarna till ett nytt uppslagsverk om nyttoväxter i hela världen.

Nytt praktverk om växter

Visste du att senap och pepparrot tillhör samma familj? Eller att råg förmodligen är det sädeslag människan odlat allra längst och att dagens många citrusfrukter härstammar från bara fyra odlade arter?

Nyttoväxter från hela världen innehåller inte bara botanik utan även kulturhistoria, tips och råd samt otroligt vackra bilder på 400 växter som människan använder som mat, medicin och njutningsmedel.

DET VAR 2001 som Bente Eriksen, Åslög Dahl och Magnus Neuendorf beslöt att använda material från en populärvetenskaplig kurs de tidigare gett för att göra en bok om nyttoväxter från hela världen. Sedan dess har de ägnat otaliga kvällar och helger åt forskning, skrivande samt genomläsning av varandras texter.

– Jag tog kontakt med den danska illustratören Kirsten Tind, som illustrerade min doktorsavhandling, och frågade om hon ville stå för teckningarna, förklarar Bente Eriksen. Hon tackade genast ja, men jag undrar om hon förstod hur mycket arbete det skulle bli. Hon har inte bara tecknat utan också själv odlat flera av växterna för att bland annat undersöka hur en så vanlig grönsak som morot ser ut när den blommar. Hon har kommit farande när exempelvis

avokadon blommat här i Botaniska samt fått stipendium för att resa till Kalifornien och Hawaii för att teckna växter.

När boken för två år sedan var färdig visade det sig att vissa delar ändå måste arbetas om.

- DET HAR HÄNT så otroligt mycket inom växtsystematiken allt eftersom nya fylogenetiska kunskaper om arters släktskap tillkommer, att vi fått skriva om vissa delar som på tio år hunnit bli inaktuella. Boken innehåller därför det allra senaste inom modern botanik, blandat med gammal folktro och tusenåriga husmorsknepp.

Verket består av två tjocka volymer på sammanlagt 1 232 sidor. Böckerna väger 5 kilo och Bente Eriksen medger att de knappast är något man stoppar i fickan för att botanisera i grönsaksdisken.

– Nej, tanken är istället att detta ska vara

en bok som läsare på en mängd olika nivåer, med skilda intressen, ska kunna ha glädje av. Vi har bland annat två register, dels en bildnyckel där läsaren ska kunna leta upp exempelvis en frukt man sett någonstans, dels ett vanligt register i bokstavsordning. Annars är växterna ordnade efter familjer vilket beror på att vi ju trots allt är botaniker. Det finns otroligt mycket intressant att lära sig om varje växt men lite systematik vill vi gärna smyga in på köpet.

Bland annat får man veta att dagens citrusfrukter härstammar från fyra vilda arter: mandarin, pomelo, suckatcitron och kumkvat plus en femte som inte äts. Exempelvis apelsinen är en korsning av mandarin och pomelo. Citron är sannolikt en hybrid mellan suckatcitron och pomerans. Den kan ha sitt ursprung i nuvarande Iran och kanske är det en citron som finns avbildad i ett hus i Pompeji, vilket i så fall betyder att citroner fanns i Europa redan under romersk tid.

Vete ansågs länge vara den äldsta av alla kulturväxter men senare forskning lutar snarare åt att det är råg, eftersom man i norra Syrien hittat domesticerat råg som är hela 11 000 år gammalt.

– Men nästa gång du äter en smörgås eller kokar pasta kan du tänka på att veteodling åtminstone är 10 000 år gammalt och att durumvete funnits i kanske 8 000 år. Den så kallade ismannen Ötzi, som upptäcktes i Alperna 1991, och som levde för 5 300 år sedan, hade enkorntvete i sin ryggsäck.

Ett annat gammalt sädeslag är majs, förklarar Bente Eriksen.

- MAJS VAR LÄNGE en gåta för vetenskapen, Carl von Linné trodde exempelvis att det ursprungligen kom från Sydafrika. Majsens vilda förfäder ser väldigt annorlunda ut mot den kolv vi är vana vid: vild majs har korn som sitter i två rader, inpackade i skal som är så hårda att de inte ens går att bita i. Hur har människan ens kommit på tanken att förädla denna oätliga växt? Sannolikt måste det vid något tillfälle uppstått en spontan mutation som gjort växten ätlig, och som människan sedan selekterat fram allt större kolvar från.

Kål hör till det nyttigaste man kan äta och finns i en mängd olika varianter.

– Hos broccoli har den näring som annars förbrukas under blomning och fruktsättning istället lagrats i de blomställningsgrenar vi äter, vilket gör just broccoli extra mineral- och vitaminrik, påpekar Bente Eriksen.

Rucola kallades förr senapskål och kan användas som sallad men också i en sås tillsammans med socker eller honung, vinäger och rostat bröd. Av bara farten kanske man börjar läsa om vejde också, en annan kålväxt, som bland annat innehåller det blå färgämnet indigotin. Att färga med vejde luktar dock så illa att Elizabeth I av England förbjöd användningen inom en mils radie från hennes slott.

Till de mer udda växterna hör agave som under flera år lagrar vatten och näring i blad och stam för att sedan plötsligt skjuta upp en blomställning på kanske tio meter,

som dör när fruktsättningen är över.

– I Mexiko har agavesaften används i säkert 2 000 år för att framställa rusdrycken pulque. Den fick endast förtäras i samband med offerfester och överträdelser kunde dömas med döden.

Växten ingår i samma familj som sparris, förklarar Bente Eriksen.

– Vår förhoppning är att man ska börja läsa om något man kanske sett i en affär eller av någon anledning är intresserad av och, utan att märka det, plötsligt lära sig helt andra saker. Visste du exempelvis att tuggummi utvecklats ur ett misslyckat försök att göra gummidäck av chicle, mjölksaft från sapotillplommon? Det var uppfinnaren Thomas Adams i New York som fick 2 ton chicle för att göra vagnsdäck men misslyckades så totalt att han funderade på att slänga hela partiet i East River. Men så fick han syn på en flicka som tuggade paraffintuggummi som var populärt då. Han kom på att han sett mexikaner tugga chicle, gjorde därför en blandning med socker, packade in små bitar i kulörta paket och började sälja. Tuggummit var uppfunnet!

Så vitt Bente Eriksen vet finns ingen liknande bok i handeln i dag. Det närmaste hon känner till är en bok om nyttoväxter från 1936 samt *Oxford Book of Food Plants* som dock varken är lika fullständig eller innehåller lika mycket kulturhistoria.

– **HADDE JAG VETAT** att verket skulle kräva så mycket arbete är jag osäker på om jag hade gett mig på det här, bara att ställa samman registret har tagit cirka 80 timmar, förklarar Bente Eriksen. Men nu finns böckerna här, i två väldigt vackra volymer, och vi som jobbat med dem är oerhört glada och nöjda.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Nyttoväxter från hela världen

Verket är ett praktverk i två band på 1232 sidor.

Författarna är Bente Eriksen och Åslög Dahl, institutionen för biologi och miljövetenskap, samt Magnus Neuendorf, Göteborgs botaniska trädgård.

Illustrationerna är gjorda av Kirsten Tind.

Boken går att köpa i Botaniska trädgårdens butik.

Vad kan en ekonomihistoriker och en musiksociolog ha gemensamt?

Jo, år 1905. Det var då Göteborg fick både Sveriges första konserthus och första riktiga symfoniorkester.

Om hur det gick till har Martin Fritz och Jan Ling skrivit en bok som är musik- och Göteborgshistoria i ett.

BOKEN BESTÅR AV två delar. Den del som handlar om orkester, repertoar och musikliv är skriven av Jan Ling, som tyvärr gick bort alldeles innan boken trycktes. Den som handlar om varifrån pengarna kom är skriven av Martin Fritz.

– Den ekonomiska utvecklingen i Göteborg var stark vid slutet av 1800-talet. Och framför

allt bland stadens judiska familjer var kulturintresset stort. Flera försök hade tidigare gjorts att skapa en riktig orkester men alla misslyckades. Ett problem var också att det inte fanns någon ordentlig konsertsal, Stora teatern var exempelvis för liten, berättar Martin Fritz.

Men det fanns tre entusiaster med starka nätverk som oförtrutet kämpade för en symfoniorkester i Göteborg: affärsmannen George Murray, ämbetsmannen Peter Lamberg samt bankdirektören Herman Mannheimer, chef för Skandinaviska banken i Göteborg.

Och så fanns det ett testamente:

– Makarna Pontus och Göthilda Fürstenberg, som gått bort 1901 respektive 1902, testamenterade sin enorma förmögenhet på 4,5 miljoner kronor till allmänheten. Till detta kom försäljningen av Fürstenbergska palatset som gav ytterligare en halv miljon. Bland annat skulle pengarna gå till en musikfond till minne av Göthildas far, Eduard Magnus, med ändamål att bidra till en stadigvarande symfoniorkester i Göteborg.

DESSUTOM FANNS EN förhoppning om att Renströmska fonden, som delade ut en halv miljon kronor vart åttonde år, skulle stödja byggandet av ett konserthus, förklarar Martin Fritz.

När fonden istället valde att satsa på ett tuberkulosjukhus, det som idag är Renströmska sjukhuset i Källtorp, kom arkitekten Ernst Krüger på en idé. Vore det inte mycket billigare att uppföra en provisorisk byggnad i trä, istället för ett permanent hus i sten?

– Med insamlade medel från ett antal förmögna göteborgare kom byggnationen snabbt igång. Den 11 februari 1905 invigdes Sveriges första konserthus, med plats för hela 1 294 åhörare. I oktober samma år gav den nybildade orkesterföreningen, som sedan blev Göteborgs symfoniorkester, sin första konsert. Dirigent var Tor Aulin och på programmet stod Wagner och Beethoven.

Orkestern gav både konserter för finsmakare och populärkonserter för den bredare allmänheten, precis som Göteborgssymfonikerna fortfarande gör, betonar Martin Fritz.

– Ett av Jan Lings kapitel handlar om vilka som satt i publiken. Där fanns exempelvis Elfrida André, Sveriges första kvinnliga domkyrkoorganist, samt Gerda Lönnroth, en lovande violinist, som dock gifte sig istället för att satsa på en egen karriär, och blev mor till historikern Erik Lönnroth. Här fanns symfoniorkesterns stiftare, som lagt ut 100 kronor på sitt abonnemang på första bänk men också, långt bak i salen, arbetare som betalat 7 kronor.

INFORMATION HAR författarna hittat i bland annat Region- och stadsarkivet.

– Men också enskilda individer har bidragit med minnen. Bland dem finns Nils-Herman Schöön, professor emeritus vid Chalmers, vars far blev violinist i orkesterföreningen 1923.

Den som besöker Heden idag finner dock inget konserthus.

– Nej, det brann ner 1928 och har varit så bortglömt att inte ens en gammal ekonomihistoriker som jag känt till det, förklarar Martin Fritz. Men nu finns alltså en bok om huset och att ha fått samarbeta med Jan Ling har inneburit en verklig ynnest.

Det nuvarande konserthuset vid Götaplatsen invigdes 1935 och stora salens akustik räknas fortfarande bland de förnämsta i världen.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Martin Fritz är professor emeritus i ekonomisk historia och prorektor under Jan Lings tid som rektor. Jan Ling (1934–2013) var professor i musikvetenskap samt 1992–1997 rektor vid Göteborgs universitet. Boken heter *Musiken på Heden*, utgiven på Warne Förlag.

Montera inte ner den centrala studievägledningen och Karriärcentrum!

DEN 14 JANUARI 2014, när förslaget om nedläggning av den centrala studievägledningen och Karriärcentrum kom oss lokala studievägledare till del, lämnade vi in en skrivelse där vi lyfte fram det vi är rädda för – att universitetsstyrelsen inte har kunskap om vad studie- och karriärvägledning på central respektive lokal nivå innebär.

Vi befarar att beslutsfattare förleds tro att det är samma arbete som utförs centralt som lokalt och att allt kan mötas med enbart information. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

I senaste GU Journalen, nr 1-2014, säger universitetsdirektör Jörgen Tholin att ”den gemensamma förvaltningen tar ett stort ansvar för den besparing som behöver göras och att det är av största vikt att det inte nu sker en utökning av administration på institutionerna eller fakulteterna.”

I POLICY FÖR studie- och karriärvägledning står att läsa: ”Göteborgs universitet ser studie- och karriärvägledning som en pedagogisk uppgift och en del av utbildningsprocessen”.

Fråga 1: Om studie- och karriärvägledning är en pedagogisk uppgift borde inte det överskott i budget som är avsett för utbildning och forskning kunna användas till den centrala studievägledningen och Karriärcentrum?

Vi ställer oss också mycket undrande till hur man kan anta Vision 2020 och Handlingsplan för breddad rekrytering under 2013 där man särskilt lyfter fram vikten av studievägledning, för att innan ett år har passerat sedan fastställande, lägga ett besparingskrav där just studie- och karriärvägledning får stå för en betydande del av denna besparing.

Fråga 2: Hur avser universitetsledningen att visionen ska förverkligas? Menar universitetsledningen att Vision 2020 bara är en vision och inte en strävan?

BESLUTET ATT LÄGGA NER den centrala studievägledningen och Karriärcentrum strider på flera punkter mot den vision som GU fastlagt och ska arbeta med inför 2020. Visionen betonar det livslånga lärandet där bredd och djup möts i såväl utbildning som forskning. Samverkan är en av de delar som tydligt kopplas samman med arbetet för att nå såväl bredd som djup.

Fråga 3: Om arbetet ska utföras på institutionsnivå – hur ska de individuella institutionerna kunna upprätthålla detta utan en samlande enhet med överblick över hela verksamheten? På vilket sätt sker en effektivisering om ett arbete som nu görs av en central grupp ersätts av en mängd mindre grupper eller individer utan samma överblick?

Vidare står att läsa i Handlingsplan för breddad rekrytering som fastställdes 2013-09-09 att:

”Göteborgs universitet har som del i sitt uppdrag att verka för öppenhet och inkludering av människor med olika bakgrund och på så sätt demokratisera den högre utbildningen, dvs. att verka för ett breddat deltagande av underrepresenterade grupper i vår verksamhet.”

Fråga 4: Om universitetsledningen menar att dessa kanaler ska ersätta den centrala studievägledningen och Karriärcentrum; vilka kanaler avses? Hur ska dessa nya kanaler finansieras och utvecklas?

I högskoleförordningen 6 kap. 3 §: ”Studenter ska ges tillgång till studievägledning och yrkesorientering. Högskolan ska se till att den som avser att påbörja en utbildning har tillgång till den information om utbildningen som behövs.”

”Göteborgs universitet ska öka informationen och förbättra tydligheten i densamma kring utbildningens arbetsmarknadsanknytning (inkl. utbildning på forskarnivå).” (Vision 2020)

Att kunna erbjuda ett brett urval av kurser som främjar det livslånga lärandet handlar inte bara om vad varje enskild institution kan göra, utan bygger på ett gemensamt arbete vilket också betonas i visionen.

Fråga 5: Vilka ska utföra detta? Tror ledningen och tillika universitetsstyrelsen att vi studievägledare på institutionsnivå har för få arbetsuppgifter, för mycket luft i våra tjänster i den slimmade, nästintill anorektiska organisation Göteborgs universitet har?

En god studievägledare arbetar för att studenter hittar sin väg genom utbildningen, att de gör väl underbyggda val som i sin tur leder till att studenten slutför sin utbildning, för att de ”hamnade rätt” redan från start. Det vill säga, studievägledning leder till ökad genomströmning.

KARRIÄRCENTRUM arbetar för att studenterna ska vara väl rustade att bemöta arbetsmarknadens krav på anställningsbarhet, kunna kommunicera sin kunskap och kompetens och vara en attraktiv arbetstagare.

I den konsekvensanalys som gjorts

bedöms riskerna för beslutet om nedläggning som avsevärda/oacceptabla. Institutioner, fakulteter och servicecentrum kommer att få ett ökat ansvar för att ta emot och hjälpa presumtiva studenter och att arbetsgivaren måste tillhandahålla det stöd och den utbildning som krävs.

Vilka lärosäten av Göteborgs universitets storlek har inte en central studievägledning?

LOKALA STUDIEVÄGLEADARE VID GÖTEBORGS UNIVERSITET: EVA-LENA AXELSSON, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER. CECILIA NYGREN, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER. CAROLINE TENGROTH, INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAPER. ANNA KARIN HASSELBLAD, FÖRETAGSEKONOMISKA INSTITUTIONEN. GUNILLA JOHANNANDER PARLENGVI, HUMANISTISKA FAKULTETEN. HILDE VANDEPUT, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER. KRISTINA SVENSSON, INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION. ANJA RYNE, LUN. ANNE-LEE LÖÖF, INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA SPRÅKET. INGRID LUNDGREN, LUN. FELIX LARSSON, INSTITUTIONEN FÖR FILOSOFI, LINGVISTIK OCH VETENSKAPSTEORI. CHARLOTTE BAAGÖE, LUN. ELISABETH ANDERSSON, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER. CAMILLA BRUDIN BORG, INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION. LENA COLLIN, HÖGSKOLAN FÖR DESIGN OCH KONSTHANTVERK. MIKAEL STRÖMBERG, INSTITUTIONEN FÖR TILLÄMPAD IT. MALIN LINDE, INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP. PETER GULZ, INSTITUTIONEN FÖR BIOLOGI OCH MILJÖVETENSKAP. VIKTORIA HOLM, INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP. BARBARA CASARI, INSTITUTIONEN FÖR KEMI OCH MOLEKYLÄRBIologi. EVA BERGSTRÖM, INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK, KOMMUNIKATION OCH LÄRANDE. KARIN KARLSON, INSTITUTIONEN FÖR BIOLOGI OCH MILJÖVETENSKAP. GUNNEL MATTSSON, INSTITUTIONEN FÖR DIDAKTIK OCH PEDAGOGISK PROFESSION. KERSTIN JAKTÉN, LUN. SIGRÍÐUR BECK, HUMANISTISKA FAKULTETS-KANSLIET. GUNILLA LUSENSKY, INSTITUTIONEN FÖR DIDAKTIK OCH PEDAGOGISK PROFESSION. LENA WENDT, INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK, KOMMUNIKATION OCH LÄRANDE. CARINA AGNESDOTTER, INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION. ELLEN FERNELL FOUFA, INSTITUTIONEN FÖR TILLÄMPAD IT. KERSTIN AHLKOG ARBAEUS, INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAPER

Replik: Universitetets studievägledning är viktig för framtiden

GEMENSAMMA FÖRVALTNINGEN arbetar just nu intensivt med verksamhetsutveckling och med att effektivisera verksamheten med utgångspunkt i Vision 2020 och GU förnyas. En del av GU förnyas handlar om att kostnaderna för universitets samlade administration ska minska. GF tar ansvaret för att genomföra besparingar under perioden 2014–2016, totalt ska kostnaderna dras ned med 45 miljoner kronor.

Universitetets styrelse sätter ramarna för GF:s verksamhet. Att som föreslås i inlägget till GU Journalen ta pengar som är ämnade för forskning och utbildning för att täcka underskott i administrationen är inte möjligt.

En sådan betydande kostnadsminsk-

ning får konsekvenser för verksamheten. För att effektiviseringen av GF ska ske på bästa möjliga sätt har alla delar av verksamheten genomlysts. Det är mot den bakgrunden förändringen av GF:s studievägledning ska ses.

Det är viktigt att säga att den centrala studievägledningen inte ska läggas ned, vilket man kan förledas att tro av det aktuella inlägget i GU Journalen. Däremot kommer den att förändras jämfört med hur den fungerar idag. Nuvarande fyra tjänster kommer att minska med två och en halv. Att detta skulle riskera att radera universitetets hela studievägledning är inte troligt. Det vore också att diskvalificera det arbete som alla de 60

studievägledare som finns runtom på universitet utför varje dag.

Studievägledningen är en del av verksamheten och en viktig uppgift för universitetet. I enlighet med GU förnyas ska verksamhetsnära delar finnas på institutionsnivå. Varje institution är en del av Göteborgs universitet. Det innebär att varje studievägledare, oavsett var i organisationen, måste kunna svara på allmänna frågor om universitetet. Den hjälp studenterna efterfrågar ska dessutom vara likvärdig och av hög kvalitet oavsett var i organisationen den sker.

För att den föreslagna förändringen av universitetets studievägledning ska ske på bästa sätt för hela verksamheten

har utbildningsenhetens chef Karin Åström påbörjat en dialog med företrädare på institutionsnivå. Man har kommit överens om tidsplan och process. Ett förslag ska presenteras i juni.

På central nivå kommer det att finnas kvar en och en halv tjänst med ansvar för samordning, kompetensutveckling samt även ett utökad stöd till studenter med funktionshinder. Med all den erfarenhet, kunskap och kompetens som finns samlad inom universitetets studievägledning, finns alla möjligheter att studievägledningen även i fortsättningen håller en god nivå.

JÖRGEN THOLIN, UNIVERSITETSDIREKTÖR

“Läsningen gör mig illa till mods”

GÖTEBORGS UNIVERSITET har en ny kommunikationsstrategi. Strategins syfte är att ”bidra till att Göteborgs universitet uppnår de övergripande målen i Vision 2020”. Samtidigt ska den ”bidra till en kommunikation som gör att universitetet upplevs som en sammanhållen organisation med en tydlig avsändare”.

Läsningen gör mig illa till mods. Varför behöver universitetet detta? Är inte vi tränade som lärare och forskare, är vi inte i vårt dagliga arbete hela tiden sysselsatta med att kommunicera forskningsresultat, forskningsfrågor, argument, kunskap, information av olika slag? Man kan lätt säga att de flesta av oss har ”kommunicerat” i mer än 10 000 timmar.

MEN JAG KANSKE har missförstått poängen. Det kanske inte handlar om att vi inte anses kunna kommunicera tillräckligt bra, utan om vad det är vi kommunicerar. Göteborgs universitets kommunikationsstrategi ”ska vara ett styrande och stödjande ramverk som kommer till nytta i universitetets kommunikationsarbete på alla nivåer”.

Jag undrar, på vilket sätt går

ordet ”styrande” ihop med påståendet att Göteborgs universitet är en arbetsplats som ”välkomnar en mångfald av tankar, ämnen och synsätt. Här är det tillåtet att tycka olika. Mångfacetterad kunskap och skilda perspektiv ger svar på komplexa frågor och bidrar till lösningar”? Hur kan man styra det mångfacetterade? Varför skulle man vilja göra det om det man vill är att välkomna mångfalden, på riktigt? Hur kan det någonsin ur mångfalden och det mångfacetterade växa fram en ”enhetlig bild” om vilken roll universitetet spelar i samhället? Och varför är detta ens önskvärt?

ETT SÄTT ATT STYRA och strypa mångfalden är naturligtvis att ta kontroll över språket och att omdefiniera ord som till exempel ”internationalisering”. Kommunikationsstrategin visar svart på vitt hur Göteborgs universitet definierar internationalisering: det är att tala och kommunicera på engelska. Men om man tänker på hur världen ser ut, hur mycket mångfald öppnar engelska språket för? Cirka 90 procent av världens befolkning har varken

engelska som modersmål eller talar engelska i sin vardag. Cirka 95 procent av världens befolkning har inte engelska som modersmål. I mina öron låter den här definitionen av internationalisering mera som enklad.

VI SOM TILLHÖR institutionen för språk och litteraturer har en flerårig erfarenhet av att Göteborgs

»Ett sätt att styra och strypa mångfalden är naturligtvis att ta kontroll över språket ...«

universitet inte stödjer den språkliga mångfalden. De som har följt den debatten kanske minns att sedan 2009 har Göteborgs universitet lagt ner inte mindre än tio språkämnar: bosniska/kroatiska/serbiska (ett språkämnar), bulgariska, hebreiska, italienska, nederländska, nygrekiska, polska, slovenska, somaliska och tjeckiska. Ytterligare sex språkämnar (arabiska, kinesiska, ryska, grekiska,

latin och fornkyrkoslaviska) har varit nedläggningshotade och räddades i sista stund. Allt detta hände samtidigt som Göteborgs universitet höll på att ta fram Vision 2020.

KOMMUNIKATIONSSTRATEGIN vill lyfta fram tre så kallade kärnvärden: samhällsansvar, öppenhet och mångsidighet. Från mitt perspektiv går det inte att påstå att Göteborgs universitet lever upp till något av dessa. Orden känns tomma. Jag vill inte bidra till att fylla dem med flera tomma ord. Jag vill arbeta på ett universitet som är mindre upptaget av att inrikta och likrikta och i stället respekterar oss anställda som de professionella specialister vi är så att vi kan få arbeta, tänka, lära, skriva och uttrycka oss om vårt arbete på de sätt vi anser mest lämpliga. Det är så jag vill fortsätta att förstå formuleringar som ”öppenhet”, ”mångfald” och ”mångfacetterad arbetsplats”.

ANDREA CASTRO
DOCENT I SPANSKA
INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER

← Slutreplik: Blottar sin okunskap

VART SKA PRESUMTIVA GU-studenter vända sig först? Den specifika kompetens studievägledare på central kontra lokal nivå har, borgar för just den höga kvalitet vi som yrkesgrupp värnar. Att samtliga studievägledare ska vara uppdaterade på hela GU:s utbud ter sig varken som sannolik likvärdig vägledning eller som en ekonomisk besparing.

Genom att definiera studievägledning som att svara på allmänna frågor om universitetet blottar universitetsdirektören sin okunskap om vad studievägledning är. Han har heller inte förstått att studievägledare på central respektive lokal nivå har olika roller och olika kompetenser, något som i sig borgar för den höga kvalitet som GU hittills hållit på studievägledningen i stort. Oavsett vad Jörgen Tholin säger kommer beslutet att drabba universitetets anseende, institutionernas ekonomi och inte minst studenternas tillgång till kvalitativ och likvärdig studievägledning.

Vi vill att det ska finnas hållbar och bra studievägledning för såväl presumtiva som aktiva studenter och möter gärna Jörgen Tholin i en dialog om detta.

STUDIEVÄGLEDARE VID GU

↑ Replik: Därför behöver GU en kommunikationsstrategi

ANDREA CASTRO pekar i sitt inlägg på många viktiga aspekter avseende en kommunikationsstrategi för Göteborgs universitet. Det finns dock ingen motsättning i att arbeta medvetet med kommunikation och att samtidigt vara en arbetsplats med en mångfald av tankar, ämnen och synsätt.

Vision 2020 ger en gemensam riktning för vår verksamhet och för hur vi verkar för det mångfacetterade, det öppna och för mångfalden. Visionen rymmer samtidigt en stor frihetsgrad för den enskilda fakulteten eller institutionen att anpassa till den egna verksamheten. Den universitetsgemensamma kommunikationsstrategin ska ses som ett stöd för det kommunikationsarbete som sker lokalt och på olika nivåer.

Alla universitet, inte minst Göteborgs universitet, är per definition kommunikerande organisationer. Det har Andrea Castro alldeles rätt i när hon beskriver hur lärare

och forskare kommunicerar i sitt dagliga arbete. Det är ett utmärkt kommunikationsarbete som sker överallt och hela tiden inom universitetet. En övergripande kommunikationsstrategi kan aldrig ersätta detta arbete.

KOMMUNIKATIONSSTRATEGIN syftar till att stötta detta arbete samt att samordna kommunikativa insatser vad gäller till exempel rekrytering av studenter, information till allmänheten och till specifika aktörer, till forskningsintressenter och inte minst den interna informationen. En samordnad kommunikationsstrategi ska stötta det mångfacetterade och det öppna, verka tillsammans med den dagliga kommunikation alla medarbetare representerar och bidra till bibehållen mångfald.

Svenska lärosäten lever i en värld med ökad konkurrens om resurser. Det är i ökande utsträckning viktigt att omvärlden uppfattar universitetet

som tydligt och samordnat.

Vi är en del av samhället och det behöver bli tydligt, internt såväl som externt, vad vår kärnverksamhet – utbildning, forskning och samverkan – består i och hur den kan bidra till individuell och samhällsnytta. För det behövs ett planerat och strukturerat kommunikationsarbete. Detta kan också bidra till att vi som universitet kan stärka vår attraktionskraft och därmed bli ännu bättre på att dra till oss de bästa studenterna, lärarna och forskarna samt det bästa administrativa stödet. Därigenom kan vi också stärka intern samverkan och gemensam utveckling.

TILL SIST HAR jag stora förhoppningar om att vi alla ska fortsätta bidra till det dagliga kommunikationsarbete som gör att Göteborgs universitet uppfattas som intressant, spännande och framgångsrikt.

PAM FREDMAN, REKTOR

»GOArt:s öde«

RUBRIKEN TILL DENNA insändare, *GOArt:s öde*, har jag tagit från minnesanteckningarna (förda av Magnus Petersson vid universitetsledningens stab, utan diarienummer) från konstnärliga fakultetens verksamhetsdialog med rektor i höstas (20 november). Under ovannämnda rubrik sammanfattas samtalet: "Universitetsledningen menar att det inte finns förutsättningar för förnyade universitetsgemensamma avsättningar till GOArt:s verksamhet. Ansvaret för att driva frågan vidare ligger på fakultet och HSM." Jag höjer på ögonbrynen när ekonomidirektören på sid. 6 i förra numret av GU Journalen beskriver hur man siktat på ett negativt resultat för 2013 som blev nästan ett dubbelt så stort positivt resultat, och konstaterar att "det blir inte bättre för att vi lämnar över hela ansvaret till fakulteterna, utan nu krävs det att alla tar sitt ansvar". Rektor Pam Fredman skriver i liknande ordalag i sin spalt på sid. 2: "Kapitalet är visserligen ojämnt fördelat mellan fakulteter och institutioner men det är av största vikt att vi nu tillsammans tar ansvar för att våra samlade ekonomiska resurser leder till verksamhet och kvalitetshöjande åtgärder inom både utbildningen och forskningen." Detta är goda nyheter för GOArt och värdinstitutionen HSM! För inte finns det väl en annan agenda för GOArt? Jag utgår därför att $1+1=2$, särskilt när vi befinner oss på ett universitet, och att vi nu kan börja arbeta framåt i enlighet

med resultatet av REDIO och Vision 2020.

Jag vill också förtydliga bilden av vad som gäller för centrumbildningar vid GU. På sid. 5 skriver dekanus Ingrid Elam nämligen att det i enlighet med GU:s policy för centrumbildningar gäller att "efter sex år måste centrumet antingen dra in sina egna medel, eller omvandlas." Det stämmer bara delvis, för i gällande regler för centrum vid GU

»Det finns alltså möjlighet för en centrumbildning att fortsätta även efter sex år, om man så beslutar.«

(Dnr V 2013/748) står också att läsa, under avsnittet *Uppföljning och utvärdering*, följande precisering av alternativen när den inledande perioden om sex år är till ända: "Baserat på utvärderingsresultatet ska beslut om avveckling, *fortsättning* [min kursivering] eller att verksamheten övergår i annan form, t. ex som avdelning inom en institution tas." Det finns alltså möjlighet för en centrumbildning att fortsätta efter sex år, om man så beslutar efter en utvärdering. Denna skrivning svarar på den fråga vi föreståndare ställde när vicerektor Staffan Edén presenterade utkastet till nya

”

regler, där det för oss var oklart vad som händer efter de (första) sex åren. En helt naturlig fråga från någon som förestår en centrumbildning. GOArt utvärderades i REDIO, och jag utgår från att någon organisationsförändring inte sker innan REDIO följs upp, eller en ny utvärdering genomförs. Allt i enlighet med gällande regler.

TILL SIST EN LITEN korrigerig. I bildtexten på sid. 4 står det att Örgryteorgeln kostade 35 miljoner. Det har i alla år florerat många olika siffror om kostnaden. De beror troligen på att man har räknat in olika andra projekt i totalsumman, eller att man helt enkelt har gissat. Det som dock har bokförts som en anläggning, och som ligger till grund för de avskrivningar som universitetsstyrelsen tagit ekonomiskt ansvar för, är en totalsumma på drygt 24 miljoner, mera exakt 24 316 553 kronor. Avskrivningstiden sattes till 25 år, och vi är ungefär halvvägs.

JOHAN NORRBACK, UNIVERSITETSLEKTOR, F.D. FÖRESTÅNDARE FÖR GOART

Bristande finansiering - en lögn

”

GU JOURNALEN 1-2014 innehåller den upplysande artikeln GOArt hotas av nedläggning, om universitetets ansträngningar att sänka sitt eget forskningscentrum GOArt (Göteborg Organ Art Center). Det handlar om det centrum jag arbetat vid sedan jag kom till Göteborg för cirka 15 år sedan. Liksom andra internationella forskare inom området musikologi, särskilt "keyboard organology" och uppförandepaxis, kom jag hit för att jag så starkt lockades av det goda rykte GOArt hade över hela världen redan då. I samma nummer av GU Journalen finns en intervju med ekonomidirektör Lars Nilsson (Inget annat än ett misslyckande). Artikeln visar att påståendet att det saknas finansiering för GOArt helt enkelt är en lögn, eftersom universitetet har närmare en miljard kronor undanstopade för forskning och undervisning.

Det goda budskapet är alltså att det finns gott om pengar hos GU. Den dåliga nyheten är, enligt Lars Nilsson, att GU inte klarar av att använda pengarna för forskning och utbildning. Han påpekar också att GU skulle ha kunnat anställa hundratal forskare och lärare för de bunkrade pengarna. Samtidigt tar alltså Konstnärliga fakulteten och Högskolan för scen och musik, som sedan mindre

än tre år tillbaka är ansvariga för GOArt, och lägger ner denna verksamhet och tvingar därmed forskare med högsta internationella rykte att sluta sitt arbete.

DET ÄR HÄPNADSVÄCKANDE att fakulteten och HSM är så villiga att skjuta sig själva i knät: de försöker faktiskt döda sitt forskningscentrum, GOArt, efter nästan två decennier av framgångsrik forskning. För att kunna göra så påstår de att de saknar finansiering, vilket vi, tack vara GU:s ekonomidirektör, nu vet inte stämmer.

Varför tror inte GU, fakulteten och HSM att GOArt, efter alla år, kommer att fortsätta vara framgångsrikt? Varför ger man inte oss forskare välförtjänt förtroende för ytterligare 5-6 år (vilket borde inkludera anständiga långtidsanställningar, inte de moderna slavlikande villkoren, typ 40 procent halva året, 60 procent för ett kvartal och så vidare)?

HSM:s prefekt och dekanen påstår oberoende av varandra att GU centralt inte vill stödja detta framgångsrika centrum. Men deras ansökan om finansiering har bara framförts muntligen. Med tanke på den omfattning som forskningen vid GOArt har hade man kunnat vänta sig en grundlig ansökan för att få

»Varför tror inte GU, fakulteten och HSM att GOArt, efter alla år, kommer att fortsätta vara framgångsrikt?«

kontinuerlig finansiering för GOArt.

GOArt har dragit in cirka 150 miljoner kronor i forskningsanslag till universitetet, det vill säga cirka 10 miljoner per år. En större del av forskningsresultaten från HSM, och faktiskt från hela fakulteten, kommer härifrån, trots att GOArt aldrig haft mer än en handfull forskare. En stor del av dessa pengar har gått till att finansiera universitetets svällande gemensamma byråkrati.

GOART KLARADE SIG väldigt väl vid kvalitetsvärderingen RED IO och fick bland annat betyget excellent för infrastruktur och nätverk. Dessa experter rekommenderade GU att stärka det instabila GOArt med en god finansiering. Istället väljer GU att strunta i sin egen dyrbara utvärdering för att istället skynda sig att avveckla GOArt. Men till sommaren kommer en ny prefekt till HSM och vem

vet, kanske har hon en mer positiv syn på centrumet?

Hantering av GOArt har dessutom hållits hemlig för studenterna i orgel- och tangentrelaterade områden. De har än idag inte fått någon officiell information, varken från fakulteten eller från HSM. Flera studenter har kommit hit enbart för att få ta del av den kvalificerade undervisningen vid GOArt.

Jag skulle önska att fler människor vågar protestera och vägra vara delaktiga i detta ansvarslösa agerande mot både forskning och forskare.

IBO ORTGIES, FORSKARE VID GOART, ÅTMINSTONE ÄN SÅ LÄNGE

Skriv till GU Journalens
insändarsida:
gu-journalen@gu.se

Replik:

Vi jobbar för att rädda GOArt

JAG DELAR INTE ALLS den bild Ibo målar upp. En skrivelse till rektor med äskande om medel färdigställdes för ett par dagar sedan och enhetschef för kyrkomusik, all personal och studentkåren via sina företrädare i ledningsgrupp och institutionsråd har kontinuerligt informerats om situationen vid GOArt och de processer vi arbetar med för att undersöka vad vi kan rädda av verksamheten.

ANNA MARIA KOZIOMTZIS
TF PREFEKT

Replik:

Vi har inte råd att stötta

GÖTEBORGS UNIVERSITET HAR ett stort överskott, det är ett problem, men den Konstnärliga fakulteten har tyvärr inte genererat något av detta överskott, utan dras tvärtom med ett underskott på forskningssidan. Fakulteten har ett mycket litet forskningsanslag, cirka 15 procent av det totala anslaget, att jämföra med universitetet som helhet, där relationen mellan forsknings- och utbildningsanslag är 43/57.

Under årens lopp har en inte ringa del av Konstnärliga fakultetens forskningsanslag gått till GoArt, som visserligen har dragit in stora anslag men också genererat stora kostnader. Fakultetsstyrelsen har sedan tidigare beviljat GoArt en strategisk satsning på 3 år fram till och med 2015 och senast i höstas beslöt fakultetsstyrelsen att täcka ett underskott på GoArt med 2,4 miljoner. GoArt har med andra ord varit högt prioriterat på en fakultet som inte har haft råd att utlysa doktorandtjänster de senaste tre åren, vilket naturligtvis urholkar alla andra forskningsmiljöer vid fakulteten. Fakultetsstyrelsen har också varit tydlig med att den inte kan ge ytterligare bidrag till GoArt. Detta är också i linje med GU:s nya policy för centrumbildningar: efter sex år måste centrumet antingen dra in sina egna medel, eller omvandlas. GoArt har funnits som centrumbildning mycket längre än så.

Under årens lopp har Konstnärliga fakulteten både skriftligen och muntligen anhållit hos rektor om extra medel till GoArt och också erhållit stöd, dock inte de senaste gångerna. I dagarna har ytterligare en skriftlig anhållan lämnats till rektor.

INGRID ELAM, DEKAN
JOHANNES LANDGREN, PRODEKAN

Slutreplik:

Undvikande svar

FÖGA FÖRVÄNANDE ÄR svaren undvikande och otillfredsställande. Fakultetens svar är i kameral anda. Visst, en verksamhet kostar, men dekanerna undanhåller på balansräkningens tillgångssida att GOArt har skapat stora tillgångar för pengarna, både materiella värden (och i mångmiljonvärde, exempelvis Örgryteorgeln som kan stå oförändrad om hundra år) och ideella värden av hög vetenskaplig och konstnärlig nivå. Den högklassiga profilen som GOArt skapat i hela världen kör man hellre i tunnan!

Att fakulteten inte har råd att anställa doktorander är förvisso tråkigt. Men ska man då ge upp ett etablerat forskningscentrum, en stark profil för hela universitet? Doktorander attraheras ju om det finns en excellent forskningsmiljö med en forskarkår som har ett internationellt anseende – som till exempel GOArt.

Koziomtzis påstår helt emot dokumentationen (finns hos mig) att studenterna har ”kontinuerligt informerats”. Och hur det ska gå till att ”rädda” GOArt utan kvalificerad forskningspersonal, det vet visst bara Koziomtzis.

IBO ORTGIES

Effektiv administration?

ÄN EN GÅNG får jag höra att man önskar ”en effektiv administration” och denna gång i GU Journalen där lärare och forskare i en enkät svarat att de önskar en effektiv administration. Jag har suttit i gruppdiskussion på min institution bland avdelningschefer och forskare som önskar en effektiv administration på avdelnings- och institutionsnivå. Lyssnat på prefekter och andra chefer som önskar samma sak. Som administratör undrar jag faktiskt vad man lägger i dessa ord – vad är en effektiv administration egentligen?

Själv önskar jag mig det nämligen också – jag önskar inget hellre än att effektivisera

då komma närmare en lösning på problematiken. Vill man att administratörer ska sköta all egenrapportering, reseräkningar, GUL och andra IT-system åt personalen på GU, då krävs fler kompetenta administratörer! Det går liksom inte ihop. Administratörer är en stor grupp men hanteras i mitt tycke lite vårdslöst som en kategori personal som kopierar, kodar, delar och sätter ihop tentor, kokar kaffe, hjälper gästföreläsare, felanmäler högt och lågt, håller ordning på GU-kort och nycklar, vattnar blommor, ser till att det är trevligt i lunchrummet, beställer varor av olika slag, sköter julkortsutskicket, beställer almanackor till all personal utöver den dag-

»Jag har aldrig svarat på någon fråga om hur jag som administratör skulle kunna bidra till en effektiv administration ...«

administrationen här på GU på alla nivåer. Men min tanke om att effektivisera kanske inte är densamma som en forskare, lärare eller chef tänker och hur ska vi då få till en effektiv administration? Jag har aldrig svarat på någon fråga om hur jag som administratör skulle kunna bidra till en effektiv administration, jag vet inte om det finns någon arbetsgrupp som funderar över detta heller utan det är idag endast två ord som man slänger ur sig lite vårdslöst utan att egentligen ha funderat över vad de betyder – eller?

Det finns många effektiva administratörer som genom att hantera multipla IT-system sköter den dagliga administrativa ruljangsen med allt som rör student-, forsknings- personal- och ekonomiadministration. Är tanken att vi ska bli ännu effektivare och administrera ännu fler IT-system och att man helt enkelt inte vill administrera längre om man är lärare, forskare eller chef? Man kanske vill ha en hel hop av utbildade och kompetenta administratörer som effektivt tar över dessa arbetsuppgifter så att man får en effektiv administration? Inte mig emot men jag tror inte GU har som målsättning att anställa fler administratörer framöver. Hur ska vi då lösa denna gåta?

KANSKE KAN MAN GE oss administratörer mandat, befogenheter och värdighet att hantera våra arbetsuppgifter efter förmåga och kunnande och kompetens utan att en lärare, forskare eller chef talar om för oss när, var och hur och i vilken ordning vi ska sköta våra arbetsuppgifter. Kanske kan man

liga administrationen och – misstolka mig inte nu – detta är också viktiga arbetsuppgifter som någon ska sköta. De upptar dock en stor del av tiden för effektiva administratörer idag. Är detta effektiv administration? Jag tror inte vi administratörer anser det vara effektiv administration men vad säger lärare, forskare och chefer?

Vad är egentligen en effektiv administration? Varför inte också tala om effektiva lärare och forskare? Om inte jag missförstått det handlar det om administrativa arbetsuppgifter och vem man tycker ska sköta dessa uppgifter. Här tror jag att man på alla nivåer får ta sig en funderare om vad som är administration som någon annan ska sköta kontra vad som är eget ansvar.

VEM TAR BESLUTEN här på GU och hur förankras dessa beslut gällande nya administrativa funktioner och IT-system ut i organisationerna? Och vem som ska hantera dem? Kanske skulle man fundera över stödfunktioner till system innan de lanseras.

Det är inte administratörer som är ineffektiva för att de kallas administrativa system.

Det är jag helt säker på.

CHRISTEL OLSSON
ADMINISTRATÖR
SAHLGRENSKA AKADEMIN

NYA PÅ JOBBET

ELISABETH ARWILL-NORDBLADH är ny professor i arkeologi. Hon forskar bland annat om arkeologihistoria och vikingatidens genusperspektiv.

RODDY NILSSON är ny professor i historia. Han forskar om brott och straff.

BERTIL RYDENHAG är ny professor i neurokirurgi med särskild inriktning mot epilepskirurgi.

SILWA CLAESSION är ny professor i pedagogik vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession, IDPP.

Hennes forskning är till stor del inriktad mot så kallade tysta aspekter av

lärares arbete.

PATRIZIO PELLICCIONE är ny docent vid institutionen för data- och informationsteknik, avdelningen för software engineering.

KIM NYGÅRD är ny docent i fysikalisk kemi vid Naturvetenskapliga fakulteten.

CHRISTOPHER LAGERQVIST är ny kanslichef på Samhällsvetenskapliga fakultetens kansli. Han är ekonomhistoriker från Jönköping, utbildad vid universiteten i

Uppsala och Oxford. Tidigare har han varit gästforskare vid University of Oxford och arbetat som analytiker i Sveriges riksdag. Närmast kommer han från Kungl. Myntkabinetet där han har skrivit böcker och hjälpt till att utveckla utställningsverksamheten.

Nya humanister i Göteborgs kungliga akademi

Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg (KVSS) har valt in 10 nya ledamöter, varav tre är verksamma vid Humanistiska fakulteten.

Dessa är: **Fredrik Bragesjö**, docent i vetenskapsteori, **Antoaneta Granberg**,

docent i slaviska språk och **Claes Stranegård** som är verksam vid Chalmers och vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. Fem av de resterande nya ledamöterna kommer från andra fakulteter vid Göteborgs universitet och från Chalmers. De återstående två är från Oslo universitet och Syddansk universitet, Odense.

UTMÄRKELSER

Jonas Nilsson, forskare vid Sahlgrenska Cancer Center, Sahlgrenska akademien, har fått en externt finansierad tjänst från Cancerfonden (Senior Investigator Award).

Han har etablerat nya experimentella modeller för individuella behandlingar av malignt melanom. Modellen innebär att behandlingar kan testas på tumörprover tagna från patienter, där resultaten sedan kan användas för att ge patienten bästa möjliga behandling. Cancerfonden kommer att finansiera Jonas Nilssons forskartjänst under sex år.

Johan Aurelius, som nyligen disputerade inom Sahlgrenska Cancer Center på Sahlgrenska akademien, har fått en postdoktortjänst finansierad av Cancerfonden. Hans avhandling från 2012 handlade om blodcancer, leukemi. Han visade bland annat att cancercellerna försämrar immunförsvaret genom att döda vita blodkroppar, och att detta kan förhindras genom att stärka de vita blodkropparna så att de kan stå emot cancercellerna, en behandling som kan leda till mindre risk för återfall i leukemi.

Mary-Jo Wick, professor i klinisk experimentell immunologi vid Sahlgrenska akademien, har utsetts till ny föreståndare för Laboratoriet för experimentell biomedicin, EBM.

Samtidigt genomför EBM en omorganisation, som innebär att Mary-Jo Wick också blir avdelningschef. Förändringen är en anpassning till nya lagar samt en förstärkning av utvecklings- och kvalitetsarbetet inom EBM.

Professor **Johan Kärrholm** har fått den prestigefyllda utnämningen Excellent Top Reviewer, som delas ut årligen av Clinical Orthopaedics and Related research (CORR).

CORR tilldelar utvalda granskare titeln Top Reviewers. Den som rankas som Top Reviewer har granskat minst fyra arbeten under ett år. Granskarnas samlade kommentarer betygsätts, och för att kvalificera till titeln Top Reviewer ska medelbetyget vara Excellent. Endast tre procent av tidskriftens granskare uppfyllde dessa kriterier i år. En av dem var Johan Kärrholm, professor i ortopedi.

ANSLAG

Sju forskare vid Sahlgrenska akademien och Sahlgrenska Universitetssjukhuset fick forskningsbidrag ur Njurfonden 2013. Störst bidrag fick docenten och sjuksköterskan **Annette Lennerling**: 100 000 kronor i särskilt forskningsbidrag ur Tommy och Gösta Anderssons minnesfond.

Tommy Andersson var den första patient som 1964 transplanterades i Sverige på Serafimerlasarettet i Stockholm. Tommys pappa Gösta donerade sin ena njure till sonen som då var 14 år gammal. Föräldrarna till Tommy testamenterade en miljon kronor till Njurförbundet. Efter deras bortgång beslutade förbundsstyrelsen att gåvan ska användas för forskning om njurtransplantationer med levande givare. Utdelningen sker i samband med övrig utdelning ur Njurfonden. 2013 tilldelades detta bidrag **Annette Lennerling**, docent vid Sahlgrenska akademien och sjuksköterska på Transplantationscentrum, Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Hennes studie handlar om donatorers och patienters syn på anonymitet vid levande donation.

När Stiftelsen Drottning Silvias Jubileumsfond för forskning om barn och handikapp, under ledning av H.M. Drottningen, nyligen delade ut sina stipendier, var sex av de sju doktorander som fick ta emot stipendium hemmahörande vid Sahlgrenska akademien. **Kristina Ahlin**, doktorand vid institutionen för kliniska vetenskaper, för projektet *Risikofaktorer för Cerebral Pares* (120 000 kr).

Anna Strömbeck, doktorand vid institutionen för medicin, för projektet *Hög andel av regulatoriska T-celler vid födseln - en tidig riskfaktor för allergisk sensibilisering hos barn* (120 000 kronor).

Judith Gudmundsdottir, doktorand vid institutionen för medicin, för projektet *Immunologiska följder av tidig thymektomi* (100 000 kr).

Gill Nilsson, doktorand vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, för projektet *Hur går det för små barn med feberkrampor eller epilepsi?* (80 000 kr).

Armin Bidarian Moniri, doktorand vid institutionen för kliniska vetenskaper, för projektet *Jämförelse mellan kirurgisk och en ny icke-kirurgisk metod för behandling av öronkatarr hos barn - hörsel och hälsoekonomiska aspekter* (60 000 kr).

Dan-Mikael Ellingsen, doktorand vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, för projektet *Utvecklingen av det affektiva beröringssinnet hos barn* (60 000 kr).

Louise Karjalainen, doktorand vid Gillbergcentrum, har blivit tilldelad Academy for Eating Disorders stipendium för kliniker. Stipendiet ger henne bland annat möjlighet

att stärka sitt internationella kontaktnät med andra kliniker, lärare och forskare.

Louise Karjalainen är psykolog, kliniskt verksam vid BUP Anorexi-Bulimimottagningen i Göteborg. Hon får stipendiet i

konkurrens med många framstående sökanden. Stipendiet innebär en möjlighet att delta i AED International Conference on Eating Disorders i New York City, mars 2014.

Docent **Ulrich Lange**, institutionen för kulturvård, har erhållit Foundation Fluidums årliga stipendium för Svensk kulturhistorisk forskning. Han får stipendiet för sitt arbete

om svensk-tyska förbindelser kring sekelskiftet 1700 och arbetet om dalsläningen Jonas Sundahls verksamhet som framgångsrik arkitekt i tyska Pfaltz.

Kungl. Vitterhetsakademien i Stockholm har tilldelat **Martin Dackling**, filosofie doktor i historia, ett pris på 50 000 kronor för avhandlingen *Släktgårdens uppkomst:*

jord och marknad i Skaraborg 1845-1945.

Martin Dackling är en av fyra forskare som får priset för förtjänstfulla vetenskapliga arbeten 2012-2013.

EVENEMANG

Den tysta revolutionen - en kväll om New Public Management

Klockan 17:00 den 7 april inbjuder Förbundet ST-Klubb HSM alla medarbetare och studenter till ett öppet möte i Jacobsonsteatern (Teater 1) med föredrag och diskussion om *New Public Management, både inom universitetet och samhället i stort.*

Först talar Jens Stilhoff Sörensen under rubriken *Universitetets värdekras - New Public Management och anti-bildningens teknologier.*

Han är lektor och forskare i globala studier på Göteborgs universitet samt vid Utrikespolitiska Institutet i Stockholm och företrädare för Academic Rights Watch.

Sedan föreläser Lars Karlsson under rubriken *New Public Management - Ett hot mot demokratin?* Han är filosofie doktor i statsvetenskap och lektor i offentlig förvaltning vid Förvaltningshögskolan och forskar om styrning i offentlig verksamhet.

Efter föredragen är det öppet för frågor och diskussion.

Begränsat antal platser. Kom i tid!

Nationell ämnesdidaktisk konferens

NÄD2014, hålls 9-11 april på Pedagoger. Två olika teman kommer att behandlas: Bedömning av och för lärande samt Ämnesdidaktik i läraryrket.

Klimatseminarium: Fossilfritt universitet - fossilfri värld?

Göteborgs universitet arbetar med att minska klimatpåverkan från verksamheten inom ramen för sin klimatstrategi för 2010-2015. Studentinitiativet Fossil free Göteborgs universitet tror att man kan göra mer och kräver att universitetet

säljer av allt fondinnehav i fossilindustrin. Kan universitetet påverka utvecklingen mot ett fossilfritt samhälle genom sina investeringar? Är det universitetets ansvar att göra det? Välkommen till ett seminarium där forskare, studenter och representanter för universitetet diskuterar.

Tid: 9 april, kl. 14-16

Plats: Universitetsaulan, Vasaparken

Anmäl dig här: <http://kompetensutveckling.adm.gu.se/seminarie/detalj/1958>

Akademin Valands största master-utställning

Nitton konststudenter på Akademin Valand, som går under benämningen Arton, presenterar 20 utställningar under våren. Utställningarna är indelade i fyra perioder; tre med examensutställningar och en med grupputställning på Göteborgs Konsthall.

Det är första gången studenter från masterprogrammen i fri konst och fotografi ställer ut tillsammans.

Arton one pågår fram till 6 april. Arton two pågår 11-20 april och Arton three 25 april-4 maj.

Plats: Vasagatan 50.

Öppettider vardagar: 12:00-18:00, lördag och söndag: 11:00-16:00.

Akademisk kvart

Den 7 april föreläser Johan Magnusson, företagsekonomiska institutionen, om Flipped Classroom.

Veckan därefter, den 14 april, föreläser Linn Håman, institutionen för kost- och idrottsvetenskap, om ortorexi nervosa.

Tid: 12:30-13:00.

Plats: Stadsbiblioteket 300m2 Södra Hamngatan 57.

Ekosystemtjänster - hur värderar vi dem?

Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystemet som gynnar människor, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människors välmående och livsvillkor. Exempel är pollinerande insekter, naturligt skydd mot naturkatastrofer, tillgång till natur för rekreation och så vidare.

Genom en markant ökad mänsklig påverkan på hela ekosystemet börjar vissa ekosystemtjänster att försvagas eller försvinna. Detta diskuteras vid ett öppet seminarium på Ekocentrum, Aschebergsgatan 44.

Medverkar gör Ulrika Palme från Chalmers och Petra Andersson från Göteborgs universitet.

Datum: 9 april.

Tid: 18:00-19:30.

NYA BÖCKER

Den 28 mars har Akademin Valand release för publikationen *Här inne, där ute*.

Det är Akademin Valands första gemensamma publikation sedan sammanslagningen 2012. Boken är något av en årsbok med konstnärliga bidrag från studenter,

lärare, forskare och andra med koppling till institutionen.

För mer information: www.akademin-valand.gu.se/publikationer.

Ny bok om samer

Bo Andersson, professor emeritus vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession, är redaktör för boken *Samer - Om Nordmalingdomen och om ett urfolks rättigheter och identitet*. Boken beskriver den juridiska process som 2011 ledde till en historisk dom i Högsta Domstolen där det för första gången fastslogs att samerna har renskötselrätt grundad på sedvana och urminnes hävd, i detta fall vid kusten söder om Umeå.

Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan

Denna rapport från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) lyfter fram grava brister med både betyg och antagningssystem. Författarna, Jan-Eric Gustafsson och Gudrun Erickson från Göteborgs universitet, samt Christina Cliffordson från Högskolan Väst, vill dels införa ett slags nationellt Pisaprov i grund- och gymnasieskola, dels riva upp det nuvarande urvalssystemet till högskolan. Det senare betyder inte minst att avskaffa meritpoängen, de extrapoäng elever får för vissa gymnasiekurser.

Barns könade vardag

Så heter en bok av Ylva Odenbring, lektor i pedagogik vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Boken tar upp (o)jämsliddhet i förskola, förskoleklass och skola med avstamp i en teoretisk förståelse som grundar sig i att det finns många olika sätt att vara pojke och flicka på.

Demokrati för barn

Rauni Karlsson, lektor i pedagogik vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, undersöker i sin nya bok *Demokrati i förskolan - fokus på barns samspel* frågan om vad demokratiska värden egentligen innebär och hur man kan arbeta med dem i förskolan.

Elva sidor av Taube

Denna antologi presenterar Evert Taubes mångfacetterade konstnärskap. Genom bidrag från litteratur-, musik- och konstvetare, liksom från kulturjournalister och andra som följt Taubes arbete på nära håll, tecknas ett vidgat och fördjupat porträtt. Läsaren får möta allkonstnären Evert Taube, från den tidiga kabaréscenens glade gamäng till den lärde nationalskald han var vid slutet av sitt liv. Antologin tar sin utgångspunkt i en seminarierie om Evert Taube på Jonsereds herrgård 2006-2012 som samlade flera av Sveriges ledande Taubekännare. Bland författarna finns Martin Bagge, Olle Edström, Dag Hedman, Lars Lönnroth, Martin Nyström, Sölve Ohlander, Pia Schmidt de Graaf och Bo Strömstedt. Boken innehåller även fotografier ur Taubearkivet samt illustrationer av Ulf Sveningson.

Vilket skönlitterärt verk eller vilken fackbok borde alla studenter läsa och diskutera med varandra under första veckan på universitetet?

- **DET FINNS MÅNGA** böcker jag skulle vilja lyfta fram, men jag fastnar för David Brins roman *Existence* från 2012, som är både underhållande och angelägen. Den reser stora frågor om människans plats i universum och om vad som krävs för att vi ska kunna ta oss igenom det 21:a århundradet utan att ta kål på oss själva.

Olle Häggström

Professor i matematisk statistik

- **FÖR ATT FÅ EN** bra beskrivning av vad en förlossning kan innebära så uppmanar jag studenterna som börjar barnmorskeprogrammet att läsa och reflektera kring Kerstin Ekmans *Guds barmhärtighet*, den första boken i trilogin *Vargskinnet*. Den utspelar sig i början av förra seklet och är en kontrast till dagens ofta ytliga mediala beskrivning av att föda barn.

Ingela Lundgren

Professor i reproduktiv och perinatal hälsa

- **VÄRLDEN AV I GÅR:** *en europés minnen (Die Welt von Gestern, 1942)* av Stefan Zweig (utgiven 2011). Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att bidra till att upprätta moraliska och självständigt tänkande människor, särskilt i tider då det öppna och pluralistiska samhället utmanas. Stefan Zweigs person och boken *Världen av i går* förkroppsligar denna hållning.

Urban Strandberg

Docent i statsvetenskap och studierektor för Europaprogrammen

- **OKTOBER I FATTIGSVERIGE** av Susanna Alakoski! Alakoski skriver att hennes böcker gör svåra saker talbara. Det är svårt att tala om fattigdom, lätt att känna maktlöshet, men som akademiker har man ett ansvar att se till hela samhället och lyssna till dem som tvingats in i fattigdom och utsatthet. Lyssna för att kunna solidarisera sig och förändra.

Lena Martinsson

Professor i genusvetenskap

- **SIRI HUSTVEDTS** *Den skakande kvinnan eller En historia om mina nerver* är en djupt insiktsfull biografi. I den berättar författaren Hustvedt historien om sig själv, inte som en utan som två historier, både om det biologiska och om det självupplevda. Hennes förmåga att både hålla isär och hålla samman olika slags kunskap är ett akademiskt föredöme.

Ola Sigurdson

Professor i tros- och livsåskådningsvetenskap och föreståndare för Centrum för kultur och hälsa

- **HOMER ECONOMICUS.** *The Simpsons and Economics* (som ges ut i vår). Homer Simpson kanske inte förstår så mycket om ekonomi, men komediserien innehåller en mängd situationer som belyser grundläggande ekonomiska begrepp. Till exempel beror Springfields kärnkraftverks monopol på inträdes hinder, stordrifts fördelar och brist på nära substitut. I episoden *Who Shot Mr. Burns?* anser Burns att solen urholkar för mycket av monopolmakten och beslutar därför att blockera den!

Jessica Coria

Docent i nationalekonomi

Bibliometri ingen neutral metod

Vad har du för publiceringsplan? Det är en fråga som dagens forskare allt oftare måste svara på redan när de skickar in en ansökan om externa medel.

– "Citerbarhet" har blivit ett nytt begrepp inom forskningsdebatten, förklarar Gustaf Nelhans. Han har skrivit landets första vetenskapsteoretiska avhandling om citeringar.

ATT VARA "CITERBAR" innebär att publicera sig på ett sådant sätt att man optimerar sina chanser att citeras av andra forskare i välrenommerade tidskrifter. Bland annat handlar det om att forska inom områden där det händer mycket eller som av olika anledningar får stor publicitet. Den som egentligen är intresserad av ett smalt och udda ämne gör bäst i att anpassa sig, annars riskerar man att varken uppfattas som särskilt framstående eller få några större anslag.

Detta är en konsekvens av det faktum att bibliometri, där forskningsprestationer mäts utifrån hur de publiceras, blivit ett allt vanligare sätt att mäta kvalitet, förklarar Gustaf Nelhans, nybliven doktor i vetenskapsteori. Det får genomslag både när det gäller ranking av hela lärosäten och bedömning av enskilda forskare.

– DEN FÖRSTA VETENSKAPLIGA tidskriften gavs ut i Frankrike 1665 och ett par månader senare fanns en liknande publikation också i England, berättar Gustaf Nelhans. Redan då var peer review-granskning viktigt. Men idag finns dessutom en sorts sekundär peer review där forskarna får poäng även efter en publicering, under förutsättning att den finns med i databaser som exempelvis Web of Science, eller att de publicerar sig i tidskrifter med stort anseende, så kallad impact factor.

Det finns olika sätt att mäta citeringar. En tiondel av regeringens fakultetsanslag fördelas exempelvis enligt en modell som bygger på tidskriftspubliceringar. Systemet, som bland annat innebär att humaniora får dubbla poäng som en kompensation för att metoden egentligen inte passar humanister, håller dock på att ses över av Vetenskapsrådet.

– På fakultetsnivå används ofta istället den så kallade norska listan, som också tar hänsyn till monografier, bokkapitel och konferensbidrag, men som istället för att räkna citeringar, bygger sin värdering på

publikationskanalens anseende. Men för den enskilde forskaren gäller kanske främst att höja H-indexet, vilket är ett speciellt sätt att ranka artiklar efter hur välciterade de är, som har betydelse både när man söker en tjänst och när man ansöker om forskningsmedel. Sitt H-index kan man för övrigt kolla på Google Scholar.

Men det finns flera problem med att använda bibliometri som mått på kvalitet.

– Dels kan man ju ange en referens till forskning av många olika skäl, påpekar Gustaf Nelhans. Kanske för att påvisa fel, av slentrian eller för att författaren är en auktoritet som alla andra brukar hänvisa till. Att de mest efterfrågade artiklarna är de bästa är därför inte säkert. Bibliometri är helt enkelt inte den där neutrala metoden, som många tror, utan påverkar tvärtom forskningen.

POÄNGSYSTEM KAN också missbrukas.

– Jag har ett exempel på ett saudiskt lärosäte som var berett att sponsra högt rankade forskare om de lade till universitetets namn bland sina anställningar, alltså ett sätt att köpa en högre ranking, förklarar Gustaf Nelhans.

Ska man då kanske strunta i Web of Science och andra citeringsdatabaser?

– Nej, absolut inte. Det är ju fantastiskt att kunna söka bland tusentals artiklar, hitta annorlunda författare, eller kanske begrepp som uppstår vid vissa tider och försvinner lite senare. Och kvantitativa mått måste inte vara fel. Det är när kvantitet är det enda som räknas som problemen uppstår. Istället borde det finnas flera olika sätt att mäta på, som dessutom skiljer sig från ämne till ämne. Att exempelvis göra som regeringen och ge humaniora dubbla poäng, innebär ju bara att varken förtjänster eller brister inom humanistisk forskning blir synliga.

Vad ska du göra nu när du är klar med din avhandling?

– Jag kommer att fortsätta intressera mig för bibliometriska metoder och visualisering i vetenskapsteoretisk forskning. Just nu medverkar jag i ett projekt om framväxten av lyckoforskning, som fått pengar från Vetenskapsrådet. Dessutom är jag anställd på Bibliotekshögskolan vid Högskolan i Borås.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

GUSTAF NELHANS

AKTUELL: Med avhandlingen: *Citeringens praktiker – det vetenskapliga publicerandet som teori, metod och forskningspolitik*, institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori.

FAMILJ: Gift med Sandra, dokumentärfilmare, samt har en dotter.

BOR: I Lilleby.

ÅLDER: 40 år.

INTRESSEN: Film, foto och allt som växer. Fick en magnolia av sina kollegor i disputationspresent, som förhoppningsvis slår ut snart.